Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 5 — Barcelona, 11 de febrer del 1938 — Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARTS

«España está en el numen de Franco!»

per GUASP

ALS INTEL·LECTUALS DE CATALUNYA

Des del cor mateix de la ciutat reconquerida, sentint el so dels nostres canons que va allunyant-se, i sota la impressió que produeix la visió de les runes i l'espectacle imponent de la guerra, adrecem aquesta carta als nostres companys, escriptors, músics, pintors, metges, etc., a tota la intel·lectualitat catalana que no ha estat incorporada a la mobilització.

Colpits per tot això immens que hem pogut veure, voldríem que arribés a vosaltres la vibració d'aquestes jornades de glòria que ha forjat l'abnegació de la joventut en armes per la llibertat.

Vosaltres sou la veu i l'emoció de la pàtria, i en aquestes jornadas en què es juga la seva vida i la seva dignitat, cal que l'una tingui accent d'emoció suprema i l'altra, en les seves vibracions, en sàpiga percebre la transcendència, puix que la nostra gesta de poble ha adquirit, al llarg d'aquests dies dolorosos, categoria europea, categoria universal. El nostre dolor ja no s'enquadra en les fronteres i irradia a tot el món. En els camps de batalla d'Espanya, s'ha trencat la tradició d'invencible que el feixisme havia conquistat en les conteses d'Itàlia, d'Alemanya, d'Hongria, d'Austria. En els nostres camps de batalla es lliura el combat de la civilització contra el retorn de la barbàrie, com es lliurà en l'Anglaterra de Cromwell, en la França de Marat i en la Rússia de Lenin. En els nostres camps de batalla s'esllangueix l'empenta regressiva de les castes que perduren, contra el manament de la història, i s'enforteix la fe de les multituds del món, que tenen sed de justícia. En aquestes batalles de Terol, tan grans com les més grans de la història, es mor, es lluita i es venç sota la bandera de la pàtria, transformada en estendard de tots els demòcrates del món, en ensenya imperial de la pau, i de tot allò que representa el tresor de les col·lectivitats humanes: el treball, la ciència i l'art.

D'això en tenen consciència els nostres soldats. Ho sabem tots els que som soldats. Contra els traïdors de dintre i els invasors que vénen de fora, lluiten i triomfen precisament, perquè aquesta consciència els transforma en titans. Es aquesta consciència que ha transformat les milícies dels primers dies de lluita en l'exèrcit més àgil i combatiu del món. En aquests dies d'ofensiva, els hem vist morir conquistant els llorers de la victòria i lluitar cantant les nostres cançons més estimades, sabent que en les goles de llurs fusells, cantava, també, la veu de la pàtria, de la pau i del progrés.

I és per això, precisament, que en els alts inclements i agres de Celadas, en tota la serra Palomera, en les altituds més inhòspites dels pics d'Europa, a l'ombra del Mansueto, en els parapets de la Muela, quilòmetres enllà de les cases de Terol, torturades per la metralla, quan l'ofensiva de la República Popular retroba el seu ritme i s'escriuen pàgines com les de Singra, úniques en la història, el feixisme internacional esmussa les seves

(segueix a la pàgina segona)

LECTURES DE GUERRA

Unes pàgines actuals d'Edgar Quinet

Mai no hauria suposat que un llibre que em vaig endur de Barcelona, i que l'atzar m'havia fet trobar en una llibreria de vell, em proporcionaria una lectura de tanta actualitat com aquesta obra inacabada —com la immortal simfonia de Schubert—, d'Edgar Quinet: *Vida i mort del geni grec*. Només en obrir el llibre, el primer paràgraf ja ens dóna idea de quin és el grau d'analogia que, en el fons, existeix entre les lluites que sostingué el món grec contra el govern despòtic i envaïdor de Pèrsia, i la present lluita nostra contra el feixisme internacional i peninsular. "No fou solament l'oligarquia de Tebas —comença Edgar Quinet—, qui s'alià amb Xerxes contra Grècia, sinó també la d'Atenes. Els oligarques d'Atenes, els pisistràctides emigrats, estaven també en el camp de la invasió. I feren tots els possibles per arrossegar-hi Atenes. Si hagués hagut de dependre de la noblesa, hom tremola només de pensar que hauria fet de la ciutat de Pallas una Atenes meda i bàrbara, primer que acceptar el progrés de la democràcia".

Més d'una vegada, davant la posició de descoratjament de tants d'antifeixistes tebis, se m'havia acudit de pensar: "Què hauria estat del món grec, i de la seva meravellosa civilització, base del món modern, si els grecs de les guerres mèdiques haguessin doblegat el genoll a la invasió persa?"

I què seria, ara —ens hem de preguntar tots—, de l'esdevenidor d'Europa, i de la tan vanada civilització occidental, si Espanya, si Catalunya, sobretot, s'ajupissin sota el jou del feixisme? Esborrona només de pensar-ho.

La visió profunda d'Edgar Quinet atribueix a la victòria grega tota l'eclosió i apogeu de la civilització hel·lènica que la segui. "Per què hom ha pogut separar, fins ara, de les guerres mèdiques, l'art grec que en sorti, i que n'és la corona? Jo veig les lletres, les arts, els marbres, descloure's a l'alenada d'aquestes victòries. L'Hèllada, que estigué a punt de sucumbir, triomfà del bàrbar. Quin escriptor, quin poeta, quin escultor, no respondria a un moment semblant? Això explica l'inesgotable fecunditat d'aquests primers dies. Quin cim de muntanya no s'ornaria amb un temple per portar al cel el reconeixement de la terra hel·lènica? I quin podria ésser el caràcter d'aquestes obres? El que dóna el sentiment d'haver vençut. Es a dir: la pau, l'equilibri dels Immortals. "—Grècia es sentí invulnerable; i ho proclamà en totes les seves obres—. L'art grec nasqué, d'aquesta manera, de la Victòria. El seu caràcter primordial rau aquí".

A continuació, Edgar Quinet demostra amb fets —estudiant l'obra d'Herodot i dels grans tràgics, sobretot— una visió genial del món antic, que molts pressentiren com ell, però que pocs formularen amb igual claredat. "Feliços els pobles —escriu en parlar d'Esquil— el geni dels quals es desperta en la victòria. Tot els resulta fàcil. Els pensaments i les formes felices, harmonioses, neixen per elles

(segueix a la pàgina segona)

En el pròxim número, MERIDIA publicarà, entre altres articles de col·laboració:

Les excepcions confirmen la regla, per Jaume Serra Hunter

Hiparxiologia Pragmàtica, per Francesc Pujols

CAP DE SETMANA

VICTORIES DE COVARD

L'aviació de guerra no ha estat creada per a immolar, sense glòria ni esforç, vides anònimes, gent pacífica, vianants confiats, dones i infants... L'aviador de guerra és, ha d'ésser un combatent com un altre: és a dir, cal que combati amb perill contra l'enemic en armes. Altrament, esdevé un homicida extraordinari.

Si oblidem certes repressions de caràcter policíac que alguna metròpoli poderosa ha practicat en determinades colònies, podem afirmar que el tipus d'aviador dedicat exclusivament a la destrucció de vides i pobles no barrejats en la lluita, ha aparegut per primera vegada en aquesta guerra d'Espanya.

Es cert que la Guerra Gran ja donà lloc a bombardeigs semblants als que sofrim. Però el fenomen no prengué, donada la magnitud de la conflagració, proporcions considerables, ni adquirí caràcter de pràctica constant —i tal vegada l'estat de l'aviació d'aleshores no ho hauria permès.

Es en la nostra terra, teatre de la monstruosa baralla que sostenim contra els imperialismes continentals, on aquests han gosat instituir, amb un cinisme i una cruelltat desconeguts en la història d'Europa, el costum d'assassinar i destruir en gran escala, lluny de la zones de guerra, amb una impunitat gairebé absoluta i amb la garantia absoluta del tot de produir danys enormes i irreparables.

Imaginem-nos el tripulant d'un avió de bombardeig encarregat d'accionar la palanca que determina la despresa de la càrrega terrible. Ha rebut l'ordre d'amollar les bombes damunt una ciutat enemiga allunyada dels fronts de combat. Si és de dia, l'home veu lluny, sota d'ell, els quadrilàters de les illes de cases, les ratlles dels carrers, les cúpules lluents, les taques fosques dels jardins; distingeix com petits punts mòbils els homes que transiten per les vies i les places, el moviment de cotxes diversos; s'adona, per ventura, de grups d'infants que juguen en els parcs, de dones que estenen roba pels terrats, de colles compactes d'obrers xuclats o expellits per les portalades de la fàbrica. Tanmateix és hora de començar la tasca: l'home empunya la palanca, i potser aleshores, a cau d'orella del seu company i cridant, a causa de l'estrèpit dels motors, fa un comentari humorístic sobre la feina que té entre mans. I l'home somriu, mostra unes dents brillants i nètes, de persona jove i sana. Empeny la palanca. L'aparell experimenta una lleugera sotragada, un ascens sobtat. Al cap d'uns segons, arriba fins els tripulants el so profund de les explosions, i la visió d'unes glopades de fum negre que s'eixamplen ràpidament... El company observador encara els binocles avall. I després bescanvia una mirada de murri amb l'altre: a tall de felicitació, li venta un cop de mà a l'espatlla. Esclata una doble riallada, que ni els tres motors, roncant a l'unison, poden ofegar. Els ulls dels "cavallers de l'aire", tenen una lluor de joia sinistra... No; l'aviació de guerra no ha estat creada per donar naixença a aquest nou tipus de bàrbar que mata i assola en fred, a la manera de qui s'exercita en un esport arriscat. Es cert que la lluita a mort entre fills de mare, és abominable; tanmateix la guerra, per cruel que sigui, admet, cal que admeti, unes regles mínimes d'humanitat, més enllà de les quals hi ha la bestialitat, empitjorada per la intel·ligència sense fre moral, que anulla fins i tot els impulsos saludables de l'instint pur.

I d'aquesta manera, volen arribar a la victòria! Es al front de batalla on les guerres es decideixen. I és allí on els pilots de Mussolini i d'Hitler han de provar llur coratge, llur pericia i l'eficàcia de llurs armes.

Pel camí que han emprès, sols recolliran, d'un sol cop, la vergonya de la derrota i la infàmia del crim.

Joan OLIVER

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL VERITABLE SENTIMENT HISPANIC

El dia 1 d'aquest mes, les Corts de la República espanyola han celebrat la seva sessió reglamentària a Montserrat. Per manca de temps, no ens fou possible dedicar-hi cap comentari en el número de MERIDIA de la setmana passada.

La sessió parlamentària té una especial transcendència en aquests moments de la història política d'Espanya. Diverses circumstàncies donen a l'acte un relleu extraordinari i perdurable: la confirmació arreu de la vida legal de l'Espanya republicana i del seu Govern, posada més en evidència encara, per la presència d'una nombrosa representació parlamentària estrangera; el discurs del cap del Gabinet, Dr. Joan Negrín, que condensa

EL PRESIDENT DEL GOVERN DE LA REPUBLICA, DR. JOAN NEGRIN
(Foto Centelles)

el sentiment unànime dels ciutadans dels diferents pobles hispànics; l'homenatge tributat al ministre de Defensa, Indaleci Prieto, que significa l'entusiasme de tothom, pel nostre Exèrcit Popular Regular i la ferma voluntat de guanyar la guerra.

El món sencer tenia la vista posada en aquesta sessió de les Corts de la República espanyola, i la sessió no desilllusionà ningú. Ben altrament, ha fet comprendre a totes les parts de la terra la puixança de la democràcia hispànica i ha palesat que la unitat antifeixista —que cal que cada dia s'enforteixi més, encara— és un fet real.

Totes les representacions parlamentàries, sense excepció —des dels comunistes i els sindicalistes politics, fins als catòlics nacionalistes bascos i els homes separats de partits sumats a la rebellia—, manifestaren un pensament únic, que és el de guanyar la guerra, foragitar la traïció i les forces invasores, i tornar Espanya a la normalitat per a incorporar-la als països amants de la civilització, la pau i el progrés, i expressaren de manera incontrovertible, que l'actual Govern de la República és constitucional i representa de manera absoluta la totalitat dels ciutadans d'Espanya. La xardorosa ovació tributada al Govern a la seva entrada al saló, l'adhesió total a les paraules del Dr. Negrín i a la tasca realitzada per Prieto, l'entusiasme constant, ho palesen. El Dr. Negrín donà compte de l'ús fet pel Govern dels amplis poders que se li atorgaren i ho sotmeté al dictamen dels parlamentaris elegits democràticament pel poble en una de les eleccions més sinceres que mai no s'han realitzat, i el dictamen fou no solament aprovatori, sinó encomiàstic.

El Dr. Negrín féu ressaltar el respecte que es té a la Constitució de la República i a l'Estatut de Catalunya; detallà la politica seguida en els aspectes financer, legalista, comercial, productiu, econòmic, distributiu, agrícola, instructiu, dels proveïments, etc., assenyalà en ells el gran progrés aconseguit, perfectament palpable per a tothom, puix que només cal veure com l'ordre, la disciplina, l'imperi de la llei s'afermen més cada dia i, per contra, desapareixen els elements que obstaculitzaven la marxa; es referí a l'especulació, contra la qual és necessari actuar amb mà dura; remarcà que Espanya ha pagat els seus deutes i no ha hagut d'apellar al crèdit estranger.

Parlant de la guerra, el Dr. Negrín, digué:

"La guerra —repeteixo avui com ahir— no pot acabar (i així acabarà) més que amb el triomf incondicional de la causa del poble espanyol i del Govern legítim d'Espanya. Una pau —ratifico paraules de l'altre dia—. de pactes, arranjaments i componendes no serà la nostra pau, no seria mai la pau. Ho hem dit quan les promeses del triomf eren menys falagueres. Ho reiterem ara que àdhuc els més escèptics dels països neutrals consideren la nostra victòria possible i probable. Per a nosaltres, aquesta probabilitat és certesa absoluta, i ningú, després d'observar el curs de la guerra en els darrers mesos, no podrà atribuir la nostra seguretat a una illusió malaltissa".

I afegí, donant una mirada a l'esdevenidor de la República:

"Una vegada acabada la guerra, el país podrà instituir noves formes, alterar o conservar les presents, segons la seva pròpia voluntat, manifestada lliurement".

Un moment solemne del parlament del cap del Govern de la República fou quan s'adreçà al Ministre de Defensa; tots els diputats i el públic, a peu dret, tributaren una ovació a Indaleci Prieto. L'homenatge que el Dr. Negrín rendí a l'Exèrcit Popular a través del seu Ministre, fou entusiàsticament compartit pels representants del país. La potencialitat dels pobles hispànics s'ha manifestat amb la creació d'un gran exèrcit, nascut, entre esforços i sacrificis, sobre les runes de l'organització militar espanyola, totalment enderrocada. De la manca d'exèrcit, la República ha pogut arribar a la formidable ofensiva de Terol, inici de la victoriosa etapa final de la guerra, després de passar per les situacions que reportaren la defensa heroica de Madrid, les batalles del Jarama i de l'Alcàrria, l'ofensiva de Brunete i la presa de Belchite. Les paraules del Dr. Negrín foren un veritable cant a l'Exèrcit Popular —perfecta unió de la milicia i el poble—, sorgit meravellosament, gràcies a les virtuts de les terres hispàniques i a la tenacitat d'uns homes.

En la sessió de Corts celebrada a Montserrat, el Dr. Negrín interpretà el pensament dels milions d'espanyols, de totes les masses populars hispàniques. La seva paraula era la de tot el país. I el món sencer se n'ha donat compte. Heus aci el gran valor de l'acte del dia 1 d'aquest mes.

Mentrestant, els feixistes han seguit la seva desesperada cursa de crims, llançant les ales negres a delmar les poblacions de reraguarda i els elements civils, posant al nu llur vilesa i contrastant amb l'actitud noble del

INDALECI PRIETO, MINISTRE DE DEFENSA DE LA REPUBLICA
(Foto Centelles)

Govern de la República, que s'ha compromès a no prendre represàlies, quan les democràcies europees fan gestions per a acabar amb l'exercici de la guerra totalitària, peculiar del feixisme. La República presenta al món el magnífic espectacle d'aquesta sessió de Corts i la seva seriositat i el sentiment d'humanitat; la facció manifesta el seu desig de destruir Espanya i diu que el tot és el "numen de Franco", segueix sembrant la mort i desafiant insensatament el món, i proclama, a través de l'anomenada "Radio España", de Bilbao, que no ha pogut bombardejar les Corts de la República, a causa d'haver-se presentat el dia molt núvol.

Z.

Aquest número ha passat per la censura

ALS INTEL·LECTUALS DE CATALUNYA

(Ve de la primera pàgina)

eines en el coratge del nostre Exèrcit.

I nosaltres, soldats de la República Popular, que hem vist com les nostres armes avancen derrotant invasors i tirans, voldríem que vosaltres amb tota la intensitat de la vostra passió d'homes sensibles ens acompanyéssiu en aquesta batalla, gairebé decisiva, de Terol. Que ens acompanyéssiu i que transmetéssiu la vostra emoció al nostre poble.

Avancem vers la victòria, i de res no hi valdran les armes i els braços mercenaris del feixisme. Però en una guerra de la magnitud d'aquesta que lliurem contra els invasors, l'Exèrcit necessita, moralment i material, la incorporació de totes les forces collectives i individuals del poble que li dóna les armes i la bandera.

Si poguéssiu veure els combatents, si fóssiu combatents vosaltres mateixos, i vegéssiu caure els vostres companys, caure'n molts, sense queixar-se, després d'haver-vos vist privats de totes les coses que us fan falta, us semblaria que teniu tot el dret que, per damunt de l'anècdota de l'escassetat del menjar, sigui tingut en compte allò que fem i allò que estem disposats a fer.

A vegades, quan el cel s'omple d'elements de destrucció, i tot el paisatge es converteix en un camp de tortura, quan al teu voltant hi ha més troços ratllats per la mort que no pas animats per la vida, pensem: "Bé, no t'espantis, segueix endavant. Darrera teu hi ha quelcom que mereix tots els sacrificis".

Si ens traguéssiu aquesta confiança, no ens quedaria res i ens semblaria que s'esfuma la grandesa universal d'aquesta lluita. ¿Us costaria molt de demostrar-nos que teniu la mirada fixa en nosaltres, que res del que us passa us sembla excessiu, comparat amb el renunciament total d'aquests germans que saben morir de cara al cel, amb un crit de llibertat als llavis?

Es clar que vosaltres teniu els bombardeigs de reraguarda, que us porten la guerra d'una manera estúpida i cruel fins a casa. Que moriu vosaltres és una cosa monstruosa que fa botar les nacions d'indignació. Que ens matin a nosaltres, els soldats, forma part de l'engranatge de la guerra i tothom s'avé a trobar-ho normal, fins nosaltres mateixos. Arribar a adquirir aquesta convicció té un valor, perquè estimem la vida, almenys, tant com vosaltres.

A més, els que ens trobem al front, participem del dolor de la reraguarda en una mesura més gran que la que vosaltres dediqueu al nostre sacrifici.

No volem pas, però, posar un preu al que estem fent. Però necessitem saber, sobretot en aquests moments en què tenim una por terrible, que els homes sabem superar i de la qual no ens hem d'avergonyir, quan se'ns arrapa al cor aquesta por, que és la que fa més mal de totes, la por de no tornar mai més a casa; necessitem saber que darrera nostre hi ha una gent que està a punt de vibrar i alçar-se fins al nivell on nosaltres podem elevar la nostra lluita. Volem saber que darrera nostre hi ha una gent que no té més por a no menjar que la que tenim nosaltres a la mort mateixa.

Coneixem el front i coneixem la reraguarda. L'emoció de les primeres línies, el prendre i el donar la vida per una causa santa; coneixem el treball heroic i anònim de la reraguarda que viu la guerra. Però coneixem també una part d'ella, gasiva i egoista, que no acaba d'incorporar-se a l'emoció del moment històric.

Per tal que els lluitadors sàpiguen que la gesta de Terol serà cantada; que les hores de febre i de lluita passades en aquests carrers esventrats i en els fronts on hem portat ara la batalla, tindran el premi del reconeixement, per tal que sàpiguen que en les pròximes ofensives la pàtria els acompanya, feta una sola inquietud i una sola esperança; per tal, també, que els obrers i obreres de les brigades de producció, i les mares, les dones i les germanes dels combatents, vegin que el poble és solidari de llurs esforços i sacrificis, i per tal que tothom s'integri definitivament al ritme de la guerra, us demanem que aixequeu amb el vostre accent, amb la vostra ploma, amb el vostre art, i amb el vostre prestigi, l'esperit totalitari del poble, fent-lo una sola flama d'emoció que sigui el guia i l'escalf dels nostres soldats de la victòria.

La guerra és molt més dura, molt més inhumana, molt més cara en sang i en carn del que us penseu. No podeu imaginar-vos, ni pot explicar-se en paraules, l'infern d'aquest paisatge de batalla. I en aquest moment, amb l'ànim afligit pels companys caiguts, i el cos flagellat pel fred i les privacions de la guerra, us fem una promesa solemne: —Ací, al front, vencerem nosaltres. Ni un moment de vacillació, ni una flaquesa, ens impediran de complir això que us prometem.

Ara bé; us exigim també una promesa. Prometeu-nos que vosaltres tampoc no us deixareu dominar per la part de dolor que us correspongui en aquesta guerra, que us mantindreu amb l'esperit tens i que quan us portem la victòria, hagi costat el que hagi costat, podreu rebre'ns amb els braços oberts i el cap alt.

Germans nostres! No ens feu impossible la confiança en vosaltres. Sense ella, tota aquesta vida de pesombre que està marcant la nostra joventut, potser ens cauria al damunt i ens ofegaria.

Terol, 28 de gener del 1938.

Angel Estivill, escriptor; *Pere Calders*, escriptor; *Enric Cluselles*, dibuixant; *Lluís Moles*, escenògraf; *Francesc Fontanals*, escenògraf; *Enric Sanmartí*, metge; *Avelí Artís-Gener*, periodista i dibuixant.

LECTURES DE GUERRA

(Ve de la primera pàgina)

mateixes en llurs esperits. Una serenitat fecunda els acompanya a cada pas. Avancen a l'acord dels himnes. Però els que es desvetllen en la desfeta, quantes dificultats no troben en cada cosa! Són contradits, facin el que facin".

Aquesta força immensa, sobrehumana, que donà la victòria als grecs, només fou possible gràcies a la unió de tots els pobles que parlaven la llengua hellènica. I fou només en el moment de les guerres mèdiques, que aquesta unió de la raça hellènica fou un fet tangible. Aquest sentiment de la raça —escriu Edgar Quinet— es revelà alhora a tots els pobles grecs. "Els poetes dramàtics es feren els intèrprets de la Unitat de l'Hèllada. Cap de les tradicions populars de les tribus dispersades de la Tessàlia i Sicília, no fou estrangera al poeta d'Atenes o Eleusis. Cadascun d'ells es trobà al centre d'una multitud innombrable de tradicions, on no tenia sinó pouar. Els temes s'oferien ells mateixos. D'aquí el nombre sorprenent de tragèdies que cada escriptor produïa sense esforç. Regnava sobre un món enter de tradicions fecundes. El poeta havia sortit de la ciutat i del seu poble. D'ençà de les guerres mèdiques, era el cantor de tota la raça. El drama era inesgotable. Cada tribu portava en ella la seva tragèdia. Totes aquestes tragèdies locals venien a ressonar sobre el teatre d'Atenes. D'ací la seva fecunditat.—No fou pas per atzar que els tres poetes tràgics es trobin lligats amb el nom de la Salamina. Esquil hi combatia; Sòfocles era del cor de dansa que celebrà la victòria—. Eurípides naixia, segons la llegenda, el mateix dia de la batalla".

Tot això, però, no hauria estat possible sense l'acord de tota la raça hellènica. En el sentiment de la comunitat que unia tots els hellens, cap altre poble no avantatjà els atenesos; de la mateixa manera que, en la recuperació de la consciència nacional catalana, cap més poble no ultrapassa els catalans de Barcelona. Atenes, de la mateixa manera que fou la primera en acoblar les forces per a resistir a l'enemic invasor, fou la que recollí i sabé fer fructificar totes les tendències de l'esperit hellènic.

En parlar llargament d'Herodot, Edgar Quinet parla del seny i de l'heroisme d'una manera molt semblant a la que emprà l'illustre Pous i Pagès en un dels seus grans discursos. Com ara, en temps de les guerres mèdiques, el seny ordinari deia que calia sotmetre's als perses. Si hagués prevalgut, el geni grec estava llest per sempre. "Es pot veure —diu magistralment Edgar Quinet— que aquells dels hellens, i foren nombrosos, que desertaren l'Hèllada pels perses, són gairebé perduts per la història; no feren res pel món després. N'exceptuo els tebans, gràcies a un gran home, Epaminondas, qui, durant la seva vida, els ressuscità; després del qual, caigueren ràpidament en la inèrcia. *Llur aliança amb els bàrbars els llevà l'ànima i l'esperit; no pogueren aixecar-se'n*".

"Aquest espectacle —continua Quinet, com si parlés de la nostra lluita actual—, que al principi no era més que extraordinari, *esdevé sublim quan el feble es redreça contra el fort, el petit contra l'immens, l'Hèllada contra l'Orient*".

S'explica, doncs, que els testimonis i els actors d'un tal espectacle se sentin envaïts per la seva grandesa. La joia del món grec victoriós irradia sobre totes les coses, és l'objecte de totes les converses. S'explica, també, que Herodot n'estigui penetrat fins al moll de l'os. "Cap filosofia no pot produir la pau que dóna l'espectacle de les cosas heroiques reflectides per un esperit immortal".

Tornant al que dèiem sobre l'heroisme i el seny, Quinet remarca, com Pous i Pagès, que en el nostre temps establim una oposició absoluta entre l'heroisme i el seny. El primer és follia, i només el segon és raonable. "La superioritat dels grecs —escriu Quinet—, és d'haver comprès que hi ha seny en l'heroisme, i heroisme en el veritable seny—. Era assenyat, era enraonat, era sensat de combatre l'exèrcit innombrable, invencible, dels medes i dels perses, per més que això semblés follia a Xerxes, amo de gairebé tot el gènere humà! Quan Herodot ha fet desfilar davant nostre totes les races humanes sobre el pont que uneix l'Asia i l'Europa, sembla follia d'oposar a aquest diluvi d'homes alguns milers de grecs". "Els grecs, mentre han estat alguna cosa, no se n'han guarit mai, i aquesta follia de Salamina, de Platea, de Micala, passà dels homes d'acció als homes de pensament. Es com la substància i el fons de tots els esperits. Esdevingué l'ànima de Grècia, tot el temps que aquesta visqué".

"Aquest heroisme assenyat, el retrobo no solament en Leònidas, a les Termòpiles; en Aristicides i Temistocles, a Salamina; en Pausanias, a Platea; sinó també en els poetes, els escultors, els filòsofs. Reviu en Esquil i Sòfocles, en Píndar com en Fidias, en Plató com en Herodot i Demòstenes".

"Demòstenes encara està ple de les guerres mèdiques. El to d'heroisme a què havia ascendit l'ànima dels combatents en les guerres mèdiques, a la vetlla de les grans jornades, restà el to dominant, i com la regió moral dels escriptors dels grans segles".

"Els grecs deixaren d'ésser ells mateixos quan separaren, com irreconciliables, l'heroisme i el seny. Des d'aquell moment, els grecs esdevingueren bizantins".

"Si s'hagués pogut conversar amb els caps de l'exèrcit espartà i atenès, sota llur tenda, a la vigília dels grans dies, hom hauria trobat la tranquillitat d'ànima, l'equilibri d'esperit, el bon humor, la joia secreta dels grans artistes grecs en el moment d'emprendre llurs obres."

Hem fet aquesta llarga citació, perquè això que Edgar Quinet diu de les guerres mèdiques gregues, es pot aplicar a moments culminants de la humanitat, com són les revolucions francesa i russa, i ara, la nostra lluita ingent contra el feixisme, que no és sinó el nom modern del despotisme bàrbar.

En aquella lluita llunyana, cinquanta mil grecs traïdors lluitaven, costat per costat, amb els invasors de la pàtria. Val a dir que, com ara, molts d'ells hi havien estat obligats per la força. D'altres, que es creguéren més hàbils, es decantaren, d'antuvi, de la banda del més fort; és a dir, d'allà on hi havien més batallons; d'altres, finalment, foren empesos per l'enveja contra Atenes, i tots, però, foren castigats de llur seny fals *per la decadència precoç. Branques mortes caigudes de l'arbre abans del temps*. Subratllo aquestes paraules, perquè resulten actualissimes, aplicades als intellectuals i artistes que estan al costat del feixisme.

Perquè —cal preguntar amb Edgar Quinet—, ¿qui creuria que si els grecs haguessin estat vençuts pels perses i pels medes, llurs obres haurien tingut tota aquesta noblesa, aquesta altivesa, aquesta grandesa sobirana que acompanya la victòria? Jo crec —continua E. Quinet—, al contrari, que el jou hauria deixat el seu rastre sobre els fronts magnànims dels mateixos déus.

¿Pot un home afigurar-se que si Atenes hagués capitulat, com volien els seus oligarques, si hagués acceptat les condicions de Mardònius, si hagués traït l'Hèllada; pot un home afigurar-se que la Pallas-Atenea de Fídias hauria tingut la mateixa majestat, que hauria cobert amb la seva ègida, amb la mateixa seguretat, la terra estesa sota seu?

D'aquí que en els lluitadors que ornaven els frisos del Partenon, no es vegi solament l'ardor d'un home que disputa el premi del pugilat. No es tracta d'un joc, sinó que encara s'hi veu el combatent que s'agafa el combat amb la més gran serietat.

I aquests reflexos de la gran victòria grega, com els de les nostres grans revolucions modernes, no s'extingeix, de seguida, com és natural, sinó que la seva resplendor perdura a través de les generacions esdevenidores. "Tot l'art grec clàssic nasqué en aquell jorn de triomf. Porta al front el mateix raig de Salamina. Reposa sobre les mateixes bases incommovibles d'or i de diamant que els epinicis de Píndar i les històries d'Herodot. Aquests fonaments són el sentiment de les victòries de la raça grega contra els bàrbars".

L'última espurna genial d'aquesta grandesa, la trobem en l'esforç final de Demòstenes per alçar novament els atenesos. Ell és l'últim brot de la victòria. Parla amb l'autoritat de la gran època que féu l'Hèllada. No sap el que és capitular. No mesura les forces de l'enemic més que per combatre'l millor, no per a cedir-hi. La revolució que els seus avantpassats mostraren contra Darius, vol que els seus contemporanis la mostrin contra Felip de Macedònia. Però, per més que s'hi esforçà debades, ell féu tot el que havia de fer." Es sobrer dir que hauria estat més pràctic de corbar-se silenciosament. Aquest seny no prevaldrà mai en els grans afers humans, i encara avui dia, ens és bo que Atenes no tingués tanta pressa a lliurar-se al rei de Macedònia".

Com acabem de veure, cap exemple més digne d'imitació, en la nostra epopeia antifeixista, com el dels immortals lluitadors de Salamina, Platea i Maraton.

Josep SOL

Front de Llevant, 1937.

(c) Ministerio de Cultura 2006

POLITICA INTERNACIONAL

EL PLA VAN ZEELAND

Mentre el Comitè dels 28 delibera a Ginebra i s'esforça a trobar els termes d'una resolució que no comprometi a res, ni pugui inquietar ningú, nosaltres farem algunes reflexions sobre l'informe de Van Zeeland, en el qual alguns polítics britànics hi tenen dipositades més esperances que en els acords de la Societat de les Nacions. Resten, encara, alguns exemplars retardats en la fauna internacional, que creuen que tot té adob i que la política de *chantage* no és tan perillosa com sembla, sobretot si hom està disposat a afluixar quelcom la bossa, per tal d'estalviar-se l'inconfort i la violència d'una altra guerra mundial.

Els nostres lectors saben qui és Van Zeeland. Providència sorgida dels rengles de l'innominat, tècnic de l'economia i de les finances, fou la figura adequada per a resoldre la laboriosa crisi que tres anys enrera va obligar socialistes, catòlics i liberals a constituir un front nacional per a intentar l'estabilització del franc belga i el ressorgiment econòmic del país. Van Zeeland, apolític, i Henri de Mann, socialista, foren els reconeguts com artífexs de la desvaloració i de la conseqüent revifalla de les indústries i el comerç exterior de Bèlgica. Van Zeeland, però, va poder aprendre, tot presidint el gabinet de concentració belga, que no és tan senzill dirigir la política d'un país com formar part dels consells d'administració, o portar la gerència d'una empresa, per important que sigui. I, secundant les iniciatives del jove rei dels belgues, el qual té una gran fe en si mateix, i els bons desigs dels banquers i diplomàtics de Londres, que volen pau, sigui com sigui, va deixar les tasques de govern, i es va dedicar a fer un viatge d'exploració pels grans centres econòmics i polítics d'Europa i Amèrica, per tal de suggerir, amb alguna possibilitat d'acceptació, un pla de conjunt que inclinés les relacions de les grans potències vers l'estabilitat i la col·laboració pacífica.

Van Zeeland presenta el seu report, i diu totes aquelles coses que se'ns han acudit a tots i que tots hem repetit milers de vegades: que la política de contingents és el principal obstacle que s'oposa al desenvolupament del comerç mundial; que cal suprimir els de caràcter industrial o almenys substituir-los per contingents duaners; que es conservin com a mal menor els contingents de productes agrícoles existents, suavitzantlos, i sense crearne de nous; que les restriccions i intervencions dels canvis i tots els sistemes de *clearing*, són funestos per al comerç internacional; que cal restablir el patró or sobre bases revisades per a disposar d'un patró internacional de valors, reconegut universalment; que mentre s'espera aquesta solució general, s'admeti dintre l'acord tripartita —França, Gran Bretanya, Estats Units— tots els Estats que vulguin participar en l'acord de col·laboració.

Cal també apartar els obstacles d'ordre moral i polític que dificulten el comerç internacional. A tal objecte, s'apunta la revisió de mandats colonials, la generalització de porta oberta a les colònies, l'intercanvi sistemàtic de productes colonials amb productes industrials, etc. Preveu Van Zeeland que aqueixes facilitats siguin aprofitades per a fins belicosos, i proposa un ordre de compromisos que comprenen beneficis i prohibicions, i que anirien elaborant-se en la pràctica i per mitjà de convenis bilaterals o regionals, segons els casos.

Establertes les línies generals del pla, Van Zeeland preveu que, amb el concurs de Ginebra, podria arribar-se a acords precisos de caràcter general plurilateral, i estableix tres etapes de realització, que són:

Primera. — Iniciació de contacte entre França, Gran Bretanya, Estats Units, Alemanya i Itàlia, per tal d'examinar si estan d'acord a participar en l'esforç de col·laboració econòmica internacional a base dels extres assenyalats en el report.

Segona. — Invitació a tots els Estats a fer conèixer les dificultats de llurs relacions econòmiques, el concurs que poden oferir i el que necessiten.

Tercera. — Constatació, per via diplomàtica, de l'acord de principi dels interessats.

L'informe acaba proposant que, un cop cobertes les tres etapes, es convoqui una conferència a fi de preparar els instruments diplomàtics necessaris i procedir a llur signatura.

Probablement, si encomanéssim un report a mil tècnics apolítics i a mil polítics de distinta ideologia, mentre tinguessin la comú qualitat de la sensatesa i del bon sentit, tots dos mil farien un informe igual o semblant al que ha presentat Van Zeeland, i que ha engrescat poc o molt a financers i polítics del món democràtic. També produïren sensació els tretze punts del president Wilson, que donaren lloc a la creació de la Societat de les Nacions, a la qual giren l'esquena els decebuts, tot cercant els mateixos principis i els mateixos propòsits repetits en un altre llenguatge. També semblaven solucions els acords de Locarno i els de tantes conferències, parcials o regionals, que han pretès endegar problemes enverinats o millorar perspectives de convenis i d'intel·ligència entre les nacions. Es una repetició eterna dels mateixos conceptes, dels mateixos punts de vista; una mateixa exposició de mals i una mateixa proposta de remeis. Es que algú sap més? Es que algú pot dir quelcom de nou?

Si el pla Van Zeeland té la fortuna de posar en contacte els països totalitaris i les democràcies occidentals, serà per dues raons igualment òbvies: o és que els països totalitaris no es veuen amb cor d'engegar la guerra que preparen —per por, naturalment de rebre—, o és que el front de les democràcies vol desprendre's de la col·laboració russa, cosa que la burgesia francesa i britànica acceptaria de bon grat, si no hagués de témer l'escomesa dels Estats feixistes. Hi ha massa diner, massa interessos creats en indústries de guerra i massa preparació bèl·lica en totes direccions, perquè, en el moment àlgid, tot quedi en suspens i la diplomàcia es posi a treballar serenament en el restabliment de la llibertat de comerç, en la demolició de fronteres i restriccions, i en la coordinació d'esforços per a col·laborar conjuntament en una obra de pau, de confiança i de respecte mutus. En tot cas, poden intentar enganyar-se recíprocament i ajornar el conflicte definitiu, sempre, naturalment, a base de fer camí els totalitaris i continuar fent assaigs a Abissínia, Espanya, Xina i algun altre país central que està en capella. L'èxit, però, del pla Van Zeeland no l'espera ningú, ni el propi autor, i, si una excepció podés haver-hi, aquesta fóra la de Leopold III, rei dels belgues.

M. SERRA I MORET

Humor estranger

Després de la salutació, també el pas a la romana.

(L'Oeuvre)

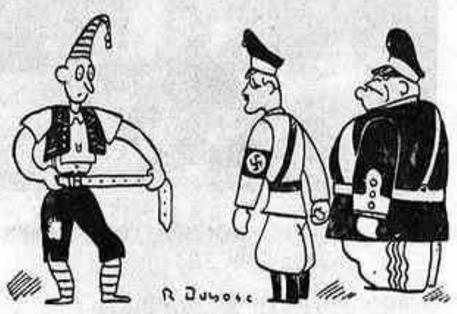

ALEMANYA HA ESCURÇAT LES CAMISES

MICHEL.—Quan vulguin, també poden escurçar els cinturons!

(L'Humanité)

Mussolini tindrà la cara dura, però per asseure's sobre Etiopia haurà d'aprendre l'ofici de faquir.

(Le Populaire)

– 14 són les noves víctimes del C.S.A.R.
—Perdoneu! Les bombes eren destinades als marxistes; per tant, les víctimes són a l'actiu d'aquests.

(Le Populaire)

UNA HORA DECISIVA PER A EUROPA

Feia temps que la política interior alemanya passava per una crisi aguda, que amenaçava acabar amb la preponderància nazista del Reich. La depressió econòmica, per una banda, i l'extremisme incoherent de Goering, de Goebels i de Von Ribbentrop, per una altra, determinaren la reacció d'homes que, al Govern alemany, representaven la tendència moderada.

L'eliminació del doctor Schacht, de Von Blomberg i de Von Neurath, entre altres, i la concentració total de poders en mans del "Führer", fa suposar que, a Berlín, domina la política descabellada dels extremistes nazis. I possiblement és així, car el fet que el cos a cos que es lliurava d'uns dies ençà a l'interior del Reich, entre els ministres representants de la violència i els oposats a la política descarada de provocació, hagi estat resolt, per Hitler, a favor dels extremistes, deixa entreveure la possibilitat d'una minva de poder per part del dictador alemany.

La lluita interna alemanya es determina per dos fets essencials: o Alemanya s'ha de valer a si mateixa, per mitjà d'un pla econòmic que imposa seriosos sacrificis al país, o ha de cercar, a l'exterior, la base d'expansió que li permeti superar la crisi aguda que amenaça destruir-la per la seva base. Sigui com sigui, però, el nazisme ha fracassat en absolut. El pla de política totalitària que Hitler i Mussolini intenten imposar a Europa, serà el que provocarà la caiguda vertical d'aquests dos folls, amb aparença d'estadistes. En realitat, Alemanya i Hitler actuen sota la influència descarada del *Duce*, el qual sembla desconèixer la situació interna dels dos països provocadors. Itàlia viu una hora greu, que pot ésser l'hora de la seva recuperació popular. Alemanya, abatuda per una crisi profunda, en l'ordre moral i en l'ordre econòmic, no podrà sobreviure la pròpia impotència.

El cert és que Europa travessa una hora que pot ésser decisiva per a les democràcies. La crisi interna, a Alemanya; la virada que en els procediments bèl·lics ha fet el Japó, i la fantasia *xulesca* del dictador italià, deixen veure clarament quina és la veritable situació actual d'Europa.

La situació interna d'Alemanya ha d'influir poderosament en les decisions conjuntes del "Führer" i del "Duce". La seva follia ingènita pot portar-los a una mort prematura, seguint el camí traçat i que es determina per la intervenció italo-germànica en la guerra d'Espanya. ¿Sabran reaccionar de la seva follia o, pel contrari, s'entestaran a provocar una guerra mundial, que, indiscutiblement, ha d'acabar amb el feixisme insolent i destructor?

* * *

Pel que es refereix a Alemanya, la concentració de poders en mans del "Führer" té, al nostre entendre, una significació contrària a la que, aparatosament, s'ha volgut fer creure al país.

Les vacil·lacions que seguiren la destitució del doctor Schacht, demostren la incertitud i la inseguretat del que Hitler realitzava sota la influència de Goering. Més tard, es volgué fer creure que es preparava un cop d'Estat militar contra el dictador. Finalment, s'han presentat les destitucions i els nous nomenaments —destitucions de la intel·ligència per a substituir-la amb la nul·litat extremista del nazisme—, com un pla de reorganització nacional, en vistes al futur d'Alemanya.

Afirmacions inconcretes i incertes, darrera les quals s'amaga la veritat autèntica: la crisi d'Estat o de Règim, que afebleix considerablement la potencialitat d'Alemanya. Per això, situats al pendís d'una política perillosa, els representants del partit nazi, intentaran llançar-se a una follia internacional, que serà decisiva per a Europa.

Ningú no dubta que la influència que exerciran, ara, en el Govern nazi, Goering, Goebbels i Von Ribbentrop, determinarà un viratge absolut en la política interior i exterior del Reich. ¿Quin serà el camí que seguiran? ¿Una política suïcida, d'intervenció exterior i de provocació? O, pel contrari, ¿sabran comprendre a temps que Mussolini, amb la seva orbesa innata, portaria Alemanya a una mort inevitable? Fet i fet, de la impotència alemanya, amagada sota el foc d'encenalls d'una teatralitat desmoralitzadora, ningú no en pot respondre amb més certitud que els propis alemanys, víctimes, fins ara, de les fantasies nazis.

Sigui com vulgui, segueixin el camí que segueixin, Itàlia i Alemanya han d'estavellar-se juntes. La reacció de les democràcies, que avui és una realitat innegable, destruirà, en redreçar-se, el castell de cartes, gairebé grotesc, aixecat al bell mig del desert ideològic, per les dictadures.

Ja no és possible que Alemanya pugui desprendre's de la tutela de Mussolini. El *Duce*, que ha encès el foc de les passions, no pot tornar enrera. I ja en el camí de la perdició, arrossegarà, indefectiblement, amb oposició o no, els seus aliats. ¿Es aventurat, doncs, assegurar que ens trobem en una hora decisiva per a Europa?

Manuel VALLDEPERES

DE LA FILOSOFIA TRADICIONAL A LA SOCIOLOGIA CONTEMPORANIA

La filosofia idealista, cerebral i empírica, que té indubtablement una llarga tradició històrica no gens negligible, ha hagut de deixar, en bona part, el pas a la sociologia contemporània, enriquida pels fets socials en aquesta època de maquinisme i estandardització, i, sobretot, per les grans convulsions polítiques que han modificat els règims de govern, sobretot a Europa i Euràsia, i que, en el fons, no són altra cosa que la naixença d'una forta consciència col·lectiva en les masses populars i, per tant, l'afirmació, en el terreny de les realitats, de la supremacia dels fenòmens econòmics, a despit i al marge de les elucubracions teòriques, que no sols no estaven ben sovint divorciades per les fondes realitats del cos social, sinó que àdhuc establien principis prescindint de lleis biològiques i físiques, de les quals en la nostra època no podem prescindir si sentim la responsabilitat intel·lectual que pertoca a tots els qui es preocupen per una humanitat progressiva i avançada. Amb Feuerbach, i després amb Marx i Engels, s'inicia un nou corrent filosòfic, una veritable bifurcació. I, al costat i enfront de la filosofia empírica, vincladissa, etèria i, de vegades, socialitzadora pel seu positivisme, sorgeix, amb personalitat pròpia i definida, el materialisme històric, el marxisme. Marx realitza, a través del temps, una obra transcendental. La filosofia tradicional s'havia nodrit, en bona part, de llegendes, de costums, d'idees primàries, però alliçonades per l'experiència de la massa impersonal. El marxisme opera una transformació a la inversa, de dalt a baix; retorna al cos social, convertit alhora en sistema polític, social i econòmic, allò que pertany al poble: les rels de la filosofia, el sentit profund del noümen del fenomen del fet històric. Reis, prínceps, emperadors, pensadors i polítics, les individualitats de totes les èpoques, institucions ara mortes, tots han hagut d'obeir les lleis que l'activitat econòmica, industrial, comercial i agrària establiren. Es endebades voler construir fredament i empírica. Hi ha una biologia social que repugna tota solució dels problemes de la vida d'una manera artificial i artificiosa. I aquesta gran lliçó, que les masses populars i, sobretot, el proletariat, han anat aprenent amb la pròpia experiència, ens la dóna Marx. Està clar que l'autor del *Das Kapital* avui hauria d'establir noves addicions als seus principis. Els pobles, i sobretot la revolució russa, ens ofereixen prou perspectives panoràmiques d'ordre econòmic i teòric perquè sigui necessari superar-nos i superar-lo —a Marx— doctrinalment. Però allò indubtable és que la sociologia contemporània no és una ciència difusa ni confusa. Ara la filosofia tradicional pot continuar el seu camí, tal com li pertoca. Però el fet concret, revelador de tota una nova època que comença, és que, de la filosofia clàssica alemanya, n'ha sorgit una nova branca, en la nostra època contemporània, que il·lumina la consciència col·lectiva i individual d'una bona part de la humanitat. La filosofia s'ha humanitzat, ha descendit; però el seu descens és un deslliurament: el feliç deslliurament de la sociologia contemporània i, alhora, la persistència del marxisme teòric, primera etapa de la construció socialista en l'esdevenidor.

F. S. FORNER

MERIDIANS

ABANS DE COMENÇAR

M'aboco a la platea del teatre, desert en aquesta hora. Hi ha un silenci absolut. Només, sota el teló, una finíssima horitzontal il·luminada i, saltant de biaix per una finestra mal tancada, un raig feble de llum: espectador únic i, més que espectador, espia posat damunt la barana per a descobrir la conxorxa de les ombres. Ni un sol ressò d'aquella paraula trepidant d'anit, ni un pàl·lid eco d'aquell plor tan dramàtic de la primera actriu, ni una espurna d'aquella ingènua rialla de la dama jove. Ombres senyoregen dins el clos del teatre i un silenci òrb, inanimat. M'escomet un pensament de tos i l'exabrupte de les meves vies respiratòries rodola enllà i s'amplifica com un tro.

Pel vestíbul passen els còmics que "representen" el drama de la tarda. Uns, cara-joiosos; altres, cara-cansats; cares marcides que no han pogut —que no podran mai més!— alliberar-se d'uns entretocs de maquillatge trist, solemne. Una xelina sota un rostre fimbrat, romàntic; un mocador de seda, blanc, per a rejovenir i aclarar una faç precoçment arrugada...

Sobtadament, encenen els llums i dos acomodadors es situen a l'entrada de la platea. Les butaques, aclofades, badoques, miren estúpidament el marc de l'escenari. Des del teló d'anuncis, i davant l'absoluta indiferència de la sala, una noia gentil ofereix mitges de seda amb un somriure absolutament gratuit.

Després d'una llarga espera —qui espera a qui?— entra una parella, i els dos acomodadors rivalitzen per a acompanyar-los. Hi ha un moment gairebé tràgic. Hom constata que els dos primers espectadors pateixen d'una estranya sensació de ridícul. S'asseuen tímidament. Voldrien fer-se invisibles, posar-se sota les butaques fins que altres espectadors vinguessin a desarmar la soledat. Diríeu que, en veure'ls arribar, les butaques han tingut un moviment col·lectiu d'estupor. L'acomodador, lentament, com si es mogués dins un aquàrium, torna al seu lloc d'estàtua.

Moments després, a la "general", se sent un badall ample, ostentatori, i un no s'atreveix a imaginar si és d'algú que ha passat la nit al "galliner" i ara, amb la llum, es desperta, o bé si aquest moviment d'aspiració prolongada, és el preludi harmoniós d'una becaina d'algú que es cansa d'esperar tot sol, arran mateix del sostre.

S. D. N.

¿Per què ens faltaria, si no el coratge, la imaginació d'atribuir als diplomàtics que es reuneixen periòdicament a Ginebra, una profunda voluntat endegadora dels desgavells internacionals? ¿Us fóra difícil concebir l'evocació de Mr. Eden passant entre una corrua de periodistes brillants, amb el seu tern oxfordià, i amb un somriure amable, dedicat a la cambra fotogràfica, i lliurat interiorment a l'imatge de Wilson i als seus punts capitals per a la pau del món? El Foreign Office, amb els seus obscurs i maquiavèlics "dossiers", és —encara que latent en la cartera que porta a la mà el jove proustià i col·leccionista famós, com si es tractés de la fidelitat d'un terranova— llunyà i vingarós, dins la boira. El Quai d'Orsay, és, per a Mr. Delbos, que acut sol·lícit a la reunió, el record d'un rusc, on la llum hi és interdita i on els grans secrets es passen xifrats sota els auspicis de funcionaris il·lustres. Un deu sentir enyors indefinibles de fiords i de timbaleig d'esclops damunt les llosanes...

L'article 16 del Pacte, Goga empaitant els jueus a cops de maça, el conflicte sino-japonès, el Rei de Reis —a punt d'obtenir el primer accèssit al Premi Nobel de la Pau—, instigant amb la seva llegendària Etiopia, Espanya; oh, Espanya, encara!...

Els diplomàtics ginebrins han de sentir-se temptats, a cada nova represa, de brandar un ram d'olivera i de beneir-nos plàcidament a tots. Però les bruixes de Macbeth han d'enrondar sinistrament les superbes naus platines i, una vegada dins el cau, hom ha d'administrar als càndids representants, mixtures i beuratges diabòlics.

El discurs sinuós, volterià, d'al·lusions inequívoques; la fotografia que la premsa espera amb la boca delirantment oberta; la família que conclou finalment que "tanmateix la carrera diplomàtica li escau"; la fantasmagoria d'assistir a una festa babilònica; la vanitat imponderable de sentir-se giravoltar el món sota la puntera sabata de xarol...

Democràcies, feixisme, comunisme, guerres, transgressions, bombardeigs... ¿Qui gosaria amargar la festa d'aquests polits senyors de Ginebra, que veuen delicadament el món com una rosa que es migra per a pujar al trau de llur jaqué impecable?

Voluntat d'endegar els desgavells del món? Si, sí. Tots a una s'apressen a obeir aquesta consigna; però en posar el peu damunt la catifa molsuda del primer saló, hom prega al món de posar sordina al seu baladreig d'al·lucinat. Un palau, cal no oblidar-ho, és una mena de fetill sagrat, i aquest, sòl august de la Pau, té els seus uixiers que van dient sol·lícits a cau d'orella de tot aquell que hi entra:

—Dins la vostra xistera, guardeu-hi, si us plau, junt amb els guants, les vostres desavinences i els vostres histerismes, car la Pau, us ho dic confidencialment, és una dama que no vol soroll.

UN POETA QUE SE'N VA

Roselló Porcel ha mort en plena joventut: tenia 24 anys. Acabem de llegir uns quants dels seus darrers poemes: uns poemes de cristall, entreteixits de llum de cala mallorquina. Aquests poemes pertanyen a un llibre que titulava "Imitació del foc". El foc, és a dir, el desiri vivent i sagnant de la llum. En aquest aspecte de poesia lluminosa, seguia la tradició altíssima dels seus Costa Llobera —llum serena, clàssica—, i Alcover —llum melangiosa, tendra.

No coneixíem Roselló Porcel; però, davant del seu món, l'endevinàvem enfebrat, remorós de les seves paraules, plantant cara al cel i escometent-lo amb aquella invocació de l'autor de "Charmes": "Atzur! sóc jo..."

Amor a la llum, però ni serena ni melangiosa, sinó apassionada: narcís abocat a les ondes, cercant-se a si mateix en el miracle de la llum que és l'aigua.

Hi ha poetes que ens deixen en plena joventut —Rimbaud—, per a fugar-se món enllà i viure en somnis gairebé incomprensibles; d'altres —Folguera— la mort se'ls endu com de bursada i, aleshores, ens queda, com a l'endemà d'un somni, l'estranya sensació que, amb ells, també ha mort alguna cosa de nosaltres.

Quan un poeta tan jove i sensitiu com Roselló Porcel ens deixa, sembla que damunt el seu darrer sospir vibrin aquells dos versos elegiacs incomparables:

"Par délicatesse
j'ai perdu ma vie."

XAVIER BENGUEREL

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS GRAFIQUES I LA GUERRA

ESTAMPES DE GUMSAY

Gumsay que, amb dos companys més, obrí, en agost del 1936 i a la Pinacoteca, la primera exposició d'Art Revolucionari, ens ofereix ara vint-i-sis "Estampes de la España que sufre y lucha", àlbum editat pel Comitè Regional de Joventuts Llibertàries de Ca-

talunya, que expressa en tot el seu horror els crims de la ràbia i de la impotència feixistes.

Camps on no hi creixerà mai més l'herba, perquè hi ha passat el cavall d'Atila; dones i infants, bons "objectius militars", enfollits pels raids ae-

ris; èxode sota un cel que es desploma i una terra que s'obre, la infinita tragèdia dels refugiats de guerra...

I tota la fauna dels invasors de la nostra terra i dels militars traïdors. Caps i cossos informes com restes de troglodites, cranis en forma de tubèrcul, colls de bou i boques llòbregues i nauseabundes com una cloaca... Galeria de monstres, en fi, que porten al rostre tots els estigmes de la criminalitat.

Tot això i molt més és denunciat amb ràbia i horror pel llapis poc personal, però eloqüent i implacable, de Gumsay en aquestes vint-i-sis estampes, que tenen la força d'un requisitori acusador.

Es un fet que la majoria de les grans convulsions bèl·liques que el món ha sofert han tingut darrera seu la mà d'un artista de geni, capaç d'interpretar-les amb tot el seu horror i amb tota la seva intensitat.

Cal reconèixer, però, que la manifestació plàstica de les lluites entre els homes, que en l'antiguitat trobem interpretada, amb el més patètic dels realismes, per mitjà dels relleus que decoraven els monuments públics, no va pas assolir tota la seva eficàcia i difusió, fins que, ja entrat el segle XVIIè, el burí d'un gravador de fama com Jacques Callot, va donar, per mitjà de les seves divuit planxes conegudes amb el nom de "Les misèries de la guerra", una idea molt ajustada del que varen ésser els episodis de la cruenta "Guerra dels trenta anys", planxes a les quals si els recursos de tècnica no són abundants, no pot pas negar-se'ls els seu extraordinari valor documental.

Passant ara deliberadament per alt l'esment de les estampes que han perpetuat els esdeveniments de la Revolució Francesa, així com aquells gravats que reprodueixen la pintura, francament banal, sobre els fets d'armes de l'Epopeia Napoleònica, caldrà que ens aturem davant dels intensos aiguaforts de Goya, per trobar una nova i veritable manifestació d'aquest art intens i emotiu, que el geni de Fuentedetodos va interpretar com cap més artista no ho ha fet.

Es per això que cal considerar com un dels diversos encerts del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. la publicació del fascicle, d'en Ramon Xuriguera, "Goya, pintor del poble", el qual ofereix un cert contrast amb el que, aplegant dotze litografies d'en Pere Creixams, amb uns mots de C. A. Jordana, porta el títol de "Infants"; ja que, mentre el primer ens dóna un encertat resum de la vida de Goya i la seva situació davant la lluita del poble contra els exèrcits de Napoleó, el segon, amarat d'una inefable tendresa, ens mostra l'esperit que anima els lluitadors del legítim Govern republicà, pensant

GOYA. ELS AFUSELLAMENTS DEL 3 DE MAIG DEL 1814.

sempre en la victòria, que ha de portar-nos la pau definitiva, i interessant-se pels innocents i desvalguts.

Un fet, però, que prova fins a quin punt pot repetir-se — diríem millor multiplicar-se — aquesta aparició de l'artista, que, en el moment oportú, i al marge de la lluita, interpreta els fets culminants amb tota la seva cruesa, és que en la guerra civil actual—tot i existir la fotografia i el cinema, que ens en donen un document viu i precís — ha estat considerable el nombre d'artistes que s'han manifestat, omplint no sols les revistes amb les seves interpretacions, sinó deixant-ne encara moltes d'inèdites, que sols la pau que seguirà a la victòria ens permetrà conèixer oportunament.

Tals són les consideracions que ens ha suggerit la visió de tants cartells i notables ilustracions, que ha fet passar per davant dels nostres ulls no sols la tasca, cada dia més meritòria, del Comissariat de Propaganda, sinó també la dels diversos sectors, que han de portar-nos a la liquidació definitiva de tanta desolació i de tanta misèria.

Raimond VAYREDA

L'ART I LA GUERRA

A les Edicions del Servei d'Informació del Patronat Nacional del Turisme: pertany una col·lecció, interessantissima, titulada "El feixisme destrueix el tresor artistic d'Espanya". Pulcrament i severament editats, en els fascicles d'aquesta col·lecció el text és reduït a la mínima expressió. Els gràfics ocupen un lloc de primer pla. I aquests gràfics parlen amb una eloqüència dramàtica. Posen en antecedents al món que estima la cultura i la civilització, de totes les destroces que la sublevació militar ocasiona a Espanya. Entre els fascicles apareguts darrerament, volem destacar "La pila baptismal de Cervantes i el Sepulcre del Cardenal Cisneros" i "El museu del Prado". El primer ens revela que Alcalà d'Henares, tradició, universitària i catòlica, feta ciutat, ha estat mutilada pel feixisme. Dos documents històrics: la pila baptismal de Cervantes i el sepulcre del Cardenal Cisneros ja no existeixen. El feix els ha destroçat.

El segon ens explica que l'aviació feixista intentà, una nit, de dehtruir el Museu del Prado. Afortunadament, el Govern del Front Popular havia pres la precaució d'evacuar la majoria de quadres i d'organitzar la protecció d'aquells que hi restaven. Malgrat llurs esforços per a destruir el museu, els avions d'Hitler i Mussolini no ho han aconseguit.

Dignes de lloa són, també, les publicacions de "Ediciones Españolas", pertanyents a la secció de Publicacions del Ministeri de Propaganda, i dirigides per Gabriel Garcia Moroto. El primer quadern, "Els dibuixants en la guerra d'Espanya", inicia la publicació d'una sèrie de temes, de significació plàstica, relacionats amb la guerra antifeixista. Aquest primer quadern de dibuixos és una síntesi d'una etapa, superada ja, en què a la sorpresa per la traïció segueix l'impuls defensiu. Les seves pàgines, copiosament ilustrades, aconsegueixen unir l'amarg i mordent humor de Puyol amb la terrible insistència acusadora de Luna; els arabescos originals i incisius de Mateos, amb el realisme líric de Vicente; la delicada aportació de Prieto, amb el material afirmatiu, cruel, de Souto...

I no volem acabar aquesta breu recensió sense esmentar una altra publicació de "Ediciones Españolas": "Galicia màrtir", àlbum d'estampes, de Castelao, requisitori implacable contra els crims del feixisme, crit angoixós de dolor, tenyit suaument d'aquella dolçor, d'aquell lirisme nostàlgic i amorós, malencònic, de l'ànima gallega.

NOTES SOBRE ART REVOLUCIONARI

Es evident que seria una estupidesa si els artistes creguéssim que hem de redimir la humanitat amb els nostres pinzells, i que per crear un art revolucionari, n'hi hauria prou de fer quadres espectaculars, amb punys enlaire, barricades enardides, cares gesticulants, etc., com tampoc no hem cregut mai que cal fer un art vulgar i carrincló, per tal que el poble l'entengui. Es clar que no. Al poble cal educar-lo perquè s'elevi culturalment i comprengui el veritable art.

No hi ha art revolucionari, burgès o proletari; jo no m'he improvisat el 19 de juliol, puix que feia anys que ja n'havia parlat en la revista "Tiempos Nuevos". No hi ha dubte, doncs, que tots estem conformes i convençuts que no hi ha més que art bo o dolent; però heus ací on volem portar la revolució, perquè creiem que l'art que es fa avui, en la seva majoria, és dolent.

Entre les obres que en la darrera Exposició de Primavera figuraren en la "sala del crim", n'hi havia una que fa pocs dies ha estat adquirida per la direcció de Belles Arts, del Ministeri d'Instrucció Pública: era en unes sales del crim o de refusats, on també

REMBRANDT. EL BANY DE BETZABE. MUSEU DEL LOUVRE

foren exhibides les obres de Cézanne, Manet i tants d'altres. Això no ha provat mai altra cosa que la incomprensió dels jurats; però la realitat és que, en l'últim Saló de Primavera, no hi havia sala del crim, sinó que tota l'exposició, en conjunt, ho era, perquè els artistes, diríem de talent, que continuaven cultivant llurs temes preferits, igual que els altres, amb molt rares excepcions, en ambdues parts, patentitzaren llur impotència i buidor.

Als crítics que, encara que tímidament, ens tornen a parlar de tendències artístiques, que sens dubte representaren una inquietud justificada en una societat crapulosa, en la qual ja no era possible afermar res sobre bases sòlides; jo els preguntaria si canviarien gaire els quadres de Rembrandt, en generals inspirats en la Biblia, si canviéssim els títols; per exemple, ¿què passaria si al seu bell quadre del Louvre "Bethsabée au bain" se li donés un títol modern: "dona netejant-se els peus"?, ¿deixaria d'ésser el mateix quadre, perderia el seu valor artístic? Qui discuteix que totes les "Castes Susannes" que s'han pintat, també assumpte bíblic, no han tingut mai, més que el pretext de pintar uns bells nus de dona? I així mateix han estat sempre pretext els assumptes de tots els quadres o escultures, per fer belles obres d'art. Però allò que no ha estat mai pretext, és el sentiment, l'emoció poètica de l'artista; sinó l'essencial, el cabdal per poder fer art de debò. Per tant, no volem fer de l'art un instrument de propaganda per cap idea o partit revolucionari, sinó que volem que la revolució també es faci dins l'art per crear novament en l'artista aquesta emoció que ara li manca.

Ni Cézanne ni Picasso han salvat l'art, perquè l'art existirà sempre com una cosa infinita i eterna, en la qual uns poden reeixir i altres, no. Cézanne estava més a prop de la veritat, perquè prenia com a punt de partida l'humà, base anímica per a arribar a l'art complet. Picasso, més intel·ligent, més genial, però, li fa nosa aquest principi fonamental: per això es disgrega sovint en assaigs i especulacions purament cerebrals. L'artista, si és un negat, llavors no cal parlar-ne; però si té talent, necessita d'una fe, d'una creença, de quelcom que el faci

PICASSO. NU EN EL SOFA NEGRE
COL·LECCIO PARTICULAR DE L'ARTISTA

vibrar, que el porti a l'exaltació. Per tant, ha d'estar en constant relació amb els esdeveniments del seu temps, ha de sentir en la seva pròpia carn el dolor, l'alegria dels altres; en una paraula, ha de tenir un ideal. Cas contrari, es trobarà sempre en el lloc que es trobava ara; és a dir, un home sensible, però que solament gaudeix; o sigui un diletant de l'art, no un creador d'art, que no és el mateix.

L'art fi de si mateix, sí; absolutament d'acord. Si no fos això, no podríem admirar i gaudir de l'art dels egipcis, dels arcaics grecs; en fi, de l'art de tots els temps. Però l'art és com una flor, que, abans de la seva eclosió, ha necessitat del sofriment de l'home que l'ha conreat, ha necessitat el baf de la terra, les carícies del sol: llavors la flor també és fi de si mateixa.

En resum: la veritat és que no s'ha pogut, fins ara, prescindir del tema anecdòtic en l'obra d'art; fins un paisatge ho és, perquè és la narració d'un lloc determinat, un bodegó que és la descripció d'uns objectes: Picasso va recórrer als arlequins i escenes de misèria, i necessità del tema literari fins en la majoria de les seves composicions cubistes; Cézanne es valia dels pagesos d'Aix, per fer els seus millors quadres; l'obra de Dali és una pura literatura folletinesca. Per tant, l'important és que sigui art bo i no dolent, i amb això no intervé per res el tema. Un cartell que exalta les multituds pot ésser, al mateix temps, la més gran obra d'art. L'artista, ara més que mai, ha de tenir la més gran llibertat; però allò que és inconcebible, és que sigui neutral en aquests moments, que fredament es tanqui en el seu taller a pintar natures mortes, indiferent a les angoixes i al dolor que estem sofrint, perquè així tampoc no podrà sentir, al mateix temps, les ànsies, les esperances d'un món millor, en què les arts reflorirán en tot el seu esplendor.

Gustau COCHET

Carnet de les Arts

■ *"Vendredi" ens assabenta que algunes aquarelles d'Hitler acaben d'ésser subhastades a Viena per la suma de 236.000 francs. L'antic propietari d'aquestes "obres" era un israelita... Per cert que aquest Hitler, que algú ha qualificat de "el més famós pintor ingenu de l'Alemanya actual", és un adversari rabiós dels artistes que imaginen la realitat, en lloc de copiar-la. "Cal pintar els objectes tal com són..." Rebel a tota invenció, Hitler formula aquest credo per a imposar-lo brutalment si cal. Coneixem molts pintors i esteticistes que somriuran de les sentències d'Hitler, però que, en llurs gustos, no demostren pas més ambició.*

■ *El museu d'art occidental, de Kieff, acaba d'enriquir-se amb un retrat de Lazare Hoche, per Louis David. Aquest quadre, que es creia destruït, ha estat retrobat en un dipòsit. La revista "Beaux Arts" anuncia que aquest quadre ha estat lleugerament restaurat sota la vigilància del professor Iwi Carow, del museu de Kieff.*

■ *La "Revue de l'Art", una de les més importants revistes artístiques parisenques, la desaparició de la qual és anunciada, havia estat fundada en el 1897, amb el títol "Revue de l'Art ancien et moderne", per Jules Comte. Interrompuda durant la guerra europea, passà, en 1919, entre les mans d'André Dezarrois, conservador dels museus nacionals de França, que n'esdevingué propietari i director, fins al seu 378 i darrer número, el darrer del 1937, aparegut el 15 de gener darrer. Són pocs els erudits francesos que no han comptat entre els seus col·laboradors. Guillaume Janneau, director del mobiliari nacional, n'era el redactor en cap. En el seu comitè de redacció figuraven noms tan illustres com els d'Albert Bonnard, Louis Gillet, Emile Mâle. de l'Acadèmia francesa; Marcel Aubert, Maurice Fenaille, René Dussand, L. Hourticq, Paul Pelliot, David-Weill, de l'Institut; Henri Focillon, Emile Dacier, etc., etc. Aquests noms sols, bastarien per a indicar amb quin esperit aquesta revista, magnificament illustrada, ha servit la història de l'art de tots els països.*

UNA IMPORTANT EXPOSICIO COL·LECTIVA

En aquests moments en què, com es deia fa poc en aquestes columnes, les galeries barcelonines es limiten a exhibir obres arxivistes, que són la màscara que dissimula l'especulació desenfrenada, que té lloc en unes rerabotigues, on és venut per 100 allò que ha costat 1, a una pobra gent que es pensa que el valor de la moneda s'està acabant per moments i que una tela té un valor etern, en aquests moments de mercantilisme desesperat i amputat d'inquietud, doncs, és encoratjador de debò, i cal lloar-lo sense reserves, el gest desinteressat d'uns joves que, animats d'una noble ambició, han volgut fer una exposició col·lectiva d'una envergadura inacostumada actualment aquí.

Ens referim a l'Exposició organitzada per la "Secció de Belles Arts" (C. N. T.) i l'"Argupació Lliure d'Artites, Pintors i Escultors", que ha tingut lloc al Passeig de Pi i Margall, 93.

Sales atapeïdes de pintures i escultures. Bones i altres que no ho són tant, naturalment, com ocorre generalment en tota exposició col·lectiva. Obres amarades d'inquietud revoluconària, i altres més conformistes, però la sola presència de les quals en aquestes sales ja equival a un acte de fe revolucionària i constitueix una lliçó per a tants i tants abstencionistes porucs com abunden avui en aquestes latituds...

Gustau Cochet, amb una seixantena d'obres, és un dels expositors que produeix una impressió més colpidora. MERIDIA ja s'ha ocupat de l'art mascle i rebel d'aquest artista, que ha estat un dels animadors d'aquesta Exposició. No insistirem, doncs. I no citarem cap més nom. Són tants i tan valuosos alguns, que tenim por de caure en omissions involuntàries i lamentables.

Ens limitem a constatar que, en conjunt, la discreció és el to dominant d'aquesta important Exposició.

P. S.

(c) Ministerio de Cultura 2006

ELS VERINS DEL JOC

Si no en coneixeu d'altre! Martí Pinabet, aquell llauner que tenia el talleret a la Plaça del Pollanc, cantonada al carrer del Llantió...

En aquell talleret treballava i estalviava des dels vint anys, quan s'hi establí. Com que no li vingueren fills del seu matrimoni amb la Mònica, va fer càlculs i projectà treballar fins als cinquanta anys. Aleshores ja tindrien prou diners per a viure ell i la seva dona. Però ja és sabut que res no surt bé en aquest món. No es va morir ell, como ara segurament penseu vosaltres, sinó la Monica, en un tres i no res. I Martí solament tenia quaranta quatre anys! Ves! Ara, què? Tornar-se a casar? No. De diners per ell sol en tenia, fet i fet, massa. Vengué l'obrador i va viure un quant temps amb una serventa vella; però aviat s'avorrí de passar els matins a la plaça garlant amb una colla de vells desvagats, mentre esperava el dinar. A la tarda, anava al cafè; però com rediable costaven de passar les hores! Començà a pensar que li calia viure més xiroiament, més a la moderna, despesant almenys els rèdits del seu capital.

Va fer un cop de cap. Acomiadà la criada i es traslladà a Barcelona. Es clar, trià una dispesa barata. Anava al cine i al teatre; però què n'havia de fer de seure en localitats cares, si, tanmateix, el que fan a l'escenari es veu i es sent igualment? No gastava prou, ja ho veia; però com fer-ho?... Potser si viatgés una mica! París, asseguren que és bonic, i Londres, tan gran! I ara, rai, que les agències organitzen aquests viatges en els quals, lliurant una quantitat, us traginen en bons trens, us guien com un ramat d'oques i us ho ensenyen tot. Cercà en cartells i anuncis, i s'allistà a un viatge a Niça i a Cannes, en ocasió del Carnaval.

Seguí passivament el guia i l'escamot de turistes en totes les festes carnavalesques de carrer. La vigilia del dia del retorn, l'agència els conduí en autocar a Montecarlo. Entrà amb els altres al casino i, com a bon turista, davant les taules de joc prepará cent francs. Només cent? Aleshores el canvi decretava que solament eren trenta pessetes. Bé, vaja; n'hi posaria doscents. Seixanta pessetes, bé les podia despendre al joc, ell que no havia jugat mai.

Posà la quarta part de la suma damunt el drap verd i perdé. Hi posà cinquanta francs més i també perdé. "Això no tindrà pena ni glòria, amb cinc minuts estaré llest", pensà. Aleshores, per tal que la resta li durés més, féu postes de deu francs, que guanyà cinc vegades seguides. Això l'engrescà, i va apostar tot el que tenia a les mans, mentre sentia fred als polsos; però també va guanyar. Llavors li passà una cosa rara. Havia jugat, fins ara, dret, des de darrera dels jugadors asseguts. Un d'aquests s'alçava, i Martí prengué el seu lloc sense dubtar. "Seuré fins que hauré fet les paus, o fins que hi hauré deixat els dos-cents francs inicials", es digué; però al dessota, en larva, es bellugava el pensament de guanyar diner, diner, diner. Li semblà que havia descobert el misteri diabòlic del joc i es disposà a aprofitar-se'n.

Dibuix de Bosch Roger

Amb cautela i persimònia anà alternant postes petites i grosses, que ara perdia, adés guanyava. La pila de fitxes augmentava, per bé que molt a poc a poc. Assajà algun cop de boig, que li anà bé, i aviat es veié amo de milers de francs. Quan els seus companys d'excursió el tusten i l'avisen que s'ha fet vespre i l'autocar està a punt de partir, Martí els declara que es queda i s'acomiada d'ells de gairell, sense perdre cap jugada. I juga rígid, metàlic, sense deixar-se dominar pels nervis. Ell mateix no es coneix. Es un altre home.

S'alça, a altes hores de la nit, amb una picossada de diner. Es fica al primer hotel i l'endemà és dels primers que s'asseuen al volt de la taula diabòlica. Aquell dia guanya igualment, i a les primeres hores de l'endemà, també; però, de sobte, sent com si se li trenqués alguna cosa recòndita i vellutada dintre seu. "Es la sort que fuig", pensa amb convicció. Va per aixecar-se; però vet ací que ara vol especular sobre aquella sensació misteriosa, i continua les postes. Perd, perd, perd. Es prou fort per a fer-se càrrec de la situació i pot desenganxar-se de la taula. Fa el jurament de no jugar més perquè, un cop dret, passejant pels jardins, sent que ha vorejat durant tres dies un abisme xuclador, i endevina que si ell persistís per aquell viarany, fóra, sense remei, absorbit i anihilat, com tants d'altres. De bona s'escapava! Mentre d'aci endavant, donat el radiant resultat d'ara, no es deixés temptar? No. Per què ho faria: per fam de més guany? Si el seu anterior capital ja li bastava i ara li restava triplicat, què n'havia de fer de tant diner?

Entrà a sopar en un menjador resplendent, luxosissim. I, mentre saborejava un plat complicat i exquisit, li ve a la memòria el petit obrador de llauner i els milers de plats de mongetes endrapats en la taula grinyoladora del menjadoret. Hem de fer arreglar aquesta taula", havia dit d'esma dues-centes vegades a la seva dona. Mongetes i bacallà amb samfaina, al qual la difunta era molt aficionada; tot illuminat amb una bombeta de vint-i-cinc bugies. Veu talment el menjadoret empaperat amb paper verd, amb un canari, que no cantava, prop del balcó de l'eixida, i el rellotge de fusta negra, i els quatre quadres amb fruites... Considera la roba del seu vestit de llana i cotó, barata, i s'indigna. El món és fastigós, immoral.

Surt pels jardins, prop de la mar platejada de lluna. Compta i recompta mentalment. Si, tot aquell futral de francs, canviats en pessetes, en faran tres-centes vint-i-cinc mil. Seixanta cinc mil duros! El doble del que havia pogut arreconar en més de trenta anys!

"No, no i no. No em digueu que el món sigui una cosa ben feta, neta i honrada. Mil cinc-centes vegades, no. Jo, que als nou anys sóc amorrat al treball, deu, dotze hores diàries picant llauna, llimant llautó, fonent estany, fent xerricar vidre. I això dura trenta-cinc anys. Mesureu la quantitat de dies que hi ha en trenta-cinc anys; llevat a primera hora, patint de fred a l'hivern, suant a l'estiu, menjant quatre mals bocins per a no deixar de petja un negoci emparaulat, traient el fetge per la boca per a no agafar-me els dits en un pressupost massa espremut. Jo, que després de tants anys d'angúnies, trasbalsos, cansaments i privacions, arribo a apilar una almosta de diners, pesseta per pesseta, deixant més d'una vegada d'anar al cafè o al teatre, estalviant el fumar, fent allargar una temporada més el vestit esmolat o la gorra espellifada, vinc per atzar a aquesta vora del Mediterrani on un príncep té timba parada. I jo, mosca balba, trist llauner d'una vila de tercer ordre, ageguda en un recó sec d'Ibèria; jo, que no vaig passar de l'escola elemental, que no sóc un bergant ni un especulador, desitjo regalar al príncep cinquanta pessetes meves, perquè si, perquè sóc a Montecarlo i per a poder-ho explicar després als amics de la taula de cafè. Doncs, en comptes de perdre aquells diners en unes quantes hores, guanyo una suma tres vegades més grossa que l'afanyada en tots els anys de treballar intensament amb les mans, el cos i el cervell? I el món, la societat, és una obra mestra? Diu tothom: — El joc és un vici repulsiu, un estigma, un pecat. Mentre no jugo, mentre segueixo el camí moral i noble del treball, sóc un pobre obrer vexat pels impostos municipals, pels homes, per tot; quan m'aparto del camí recte, quan m'enlloto en el joc, quan peco, aleshores esdevinc un senyor al qual serveixen cambrers rutilants i criats a dojo... I encara em tornareu a dir que això no està bé!"

Heus aquí de corcoll el concepte sagrat de l'estalvi i la idea solemne del diner que tenia Martí encastada d'anys. De cop, el diner i la seva possessió es torna davant d'ell una facècia. La fortuna d'ara li podia haver pervingut quan era jove i s'hauria estalviat molts anys de suades. Se sentia robat per la vida, estafat i befat.

En aquest estat d'esperit, tant podia esdevenir frare com dinamiter. Optà per llogar un cotxe i un intèrpret i es féu traginar durant dos mesos per les principals ciutats d'Itàlia. Tornà decebut. Aquell intèrpret tenia la mania d'aturar-se davant munts de pedres velles, casalots enrunats i estàtues trencades, i aleshores parlava d'uns emperadors morts i d'uns pagans estrafolaris i no donava cap importància a la manera peculiar de manipular la llauna en aquell país.

Tornà desenganyat i amb una sorda tírria a la societat. Passà una temporada baldera; però, a l'últim, va fer cas de les mirades tendres d'una veïna deu anys més jove que ell. Es casà. Fa cosa de dos mesos que la llevadora li va posar un eixerit vailet damunt dels braços. Un fill! Això, a ell, que no n'havia tingut mai, el posà tan content, que decidí tornar obrir un taller de llauner. Dissabte passat el va inaugurar.

Joan DUCH I AGULLO

Carnet de les Lletres

En virtut d'una Ordre del "Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes", s'ha procedit a la creació d'unes anomenades "guerrilles de teatre", destinades a la representació d'obres breus de teatre de cara a la guerra. Al mateix temps, i en virtut de la mateixa disposició, s'obre un concurs permanent destinat a formar el repertori d'aquestes guerrilles, el qual, orientat a servir els interessos de la guerra, també tindrà per objecte l'estímul dels valors nous que puguin suscitar-se.

Les obres de teatre destinades a ésser representades per les guerrilles, podran ésser còmiques, dramàtiques, drames, comèdies, entremesos, sketchs, pantomimes, farses, diàlegs, monòlegs, etcètera, i podran ésser escrites en castellà, català, *valencià, gallec i basc, amb música o sense. La durada de llur representació, no podrà excedir de mitja hora. Seran, també, admeses adaptacions i traduccions.*

El Consell Central del Teatre, del Ministeri esmentat, a proposta del seu Comitè de lecturas decidirà sobre l'acceptació de les obres i ho comunicarà als autors. Totes les obres acceptades seran representades per les guerrilles, i llurs autors seran retribuïts amb la quantitat que, en cada cas, acordi el Consell. Els drets de representació i de propietat de l'obra, queden a favor de l'autor, per bé que el Consell es reserva els drets d'edició.

Les obres han d'ésser enviades al "Consejo Central del Teatro", Corts, núm. 595, *firmades i amb indicació del domicili dels autors.*

■ *La U. R. S. S. ha celebrat aquests dies el seixantè aniversari de la mort del gran poeta N. Nékrassov, poeta popular que morí l'any* 1878, *i que amb una força extraordinària pintà els sofriments del poble rus, en particular els dels pagesos, així com llur voluntat de lluitar contra les classes opressores.*

PERE QUART

Els poemes de Pere Quart, per llur fusió de revoltes distintes i d'emocions insòlites, van més enllà de la nostra atenció; la solliciten, l'atrauen i, per mitjà de carícies brusques, la fan vibrar i commoure's amb l'espectacle de dissorts noves i de folles aventures. Es una poesia, la seva, que es basta a ella mateixa, que troba en ella el seu propi nodriment. Pere Quart, amb un aparell erudit considerable i un sentit profund de l'idioma, humorista faceciós i cruel, retalla les paraules del diccionari i les sensacions del nostre cor; construeix pures i folles cançons, la violenta brusquedat de les quals ens travessa i encisa. Heroi sorprenent, crida les paraules més diverses amb el seu xiulet insinuant d'encantador de serps. Netes i pelades, soles i pures, formen per un instant un món a part fins que ell les uneix amb el fil, atzarós però segur, de la inspiració. De llur còpula transitòria brolla un cant rítmic i fluid, sense buits, sense falles, sense ferides: una unitat retrobada que s'evadeix dins de la seva gràcia igual; una mena de cançó d'ocell de les illes, que tempta la nostra joia i la reté.

Una poesia despullada de tot ornament neix dels seus treballs com d'una font, tan nua, que esdevé simple impuls, brillant i fort. Es el do de la roca bíblica maltractada: el més líquid i espurnejant del seu cor. Hi ha en els seus poemes una fluidesa aparent, una facilitat dura, que atrauen i repelleixen alhora. Res no hi trobareu de retòric ni de pintoresc, malgrat el to sovint maliciós i domèstic. Pere Quart és un poeta, en el sentit més pur d'aquest títol, que entre tots hem fet vague i inconcret, que malmena la poesia, que la "decapita" a gratcient. Ni la intenció greu, ni la dolcesa lírica, ni l'encis de les precaucions cautes, no ens hi ofereixen l'espectacle que ahir esperàvem d'una poesia, tant de temps traïda, que no és ja altra cosa que escenografia. La puresa senzilla de les seves imatges i llur esclat cristal·lí creen una poesia indefinible. No és una estàtua de bells i flexibles malucs ni una cortisana aventurera: és una música estranya, vinguda de qui sap on, que travessa l'escena, davant vostre, i us penetra. Una poesia que no és escultura ni novella. Que és, simplement i netament, poesia.

Pere Quart és divers i eixut en els seus poemes. No cultiva una sensibilitat ploranera ni divertida; no empra els metres armoniosos ni els artificis vans d'un bell i buit llenguatge. Es sec, sovint, com un cop de tralla, de puny, de fre. El seu estil és directe i cru, sense enfarfecs ni eloqüència. De pura nisaga catalana, dintre la millor tradició que va de Jaume Roig i Bernat Metge a Guerau de Liost, el seu predecessor immediat. L'únic artifici del

PERE QUART

seu estil (que no ho és, sinó una necessitat del seu temperament) és el "*raccourci*", la simplificació, la supressió d'elements no essencials, segons la fòrmula valeriana, que Pere Quart empra constantment amb una destresa singular. El seu llenguatge, quan convé, esdevé vulgar. La seva frase, brusca. Els mots topen els uns amb els altres. Aquest és un dels atractius més forts de la seva poesia i, amb el rigor de la selecció expressiva i l'aparència flexible, desimbolta, ràpida i precisa dels seus poemes, les seves característiques peculiars. La seva sequedat d'expressió, però, no és duresa de fons. La seva posició satírica, aparentment impietosa i glacial, dissimula un gest de commiseració i de generositat. Però no es deixa entabanar fàcilment i maneja els sentiments com i quan vol, amb una naturalitat planera i una facilitat innegable.

Pere Quart, que prefereix entre tots els gèneres la balada i l'epigrama, empra sovint l'estrofa. En els seus darrers poemes, generalment curts, es serveix d'un vers trencat desigualment, amb la incorporació sobtada d'una frase sòlida com la prosa i violenta com les seves imatges inesperades i precises. Ha trobat, també, un procediment tècnic en harmonia amb el seu temperament: la contra-assonància, que correspon enginyosament a la seva voluntat de no abandonar-se, a aquesta incertesa que sosté la seva poesia en el moment just en què es doblega al refús d'accedir als gestos habituals. Quan el veiem a punt d'aconseguir la riba i el repòs una mica fàcil de la rima, la música se'n separa i mor.

Pere Quart està cridat a ésser —ho és ja en determinats aspectes— un dels nostres primers poetes. Clàssic, romàntic i modern, gairebé a voluntat, tan aviat goticitzant amb regust medieval, humorista de l'escola irlandesa, tràgic a la Lautrèamont, com superrealista freudià, la seva curiositat intel·lectual l'ha portat a terrenys molt diversos, sense que traïs mai, però, la seva racialitat insubornable. La seva cultura i una necessitat, intermitent però intensa, de realitzar-se, l'han conduït —almenys així m'ho sembla— molt lluny del seu punt de partida. Hi ha una gran distància entre la primera de les seves *Decapitacions* i la última de les seves *Nits*.

En tots aquests poemes —com en els deliciosos epigrames, grotescos i correctes, que formen el seu *Bestiari*— trobarem, però, el mateix renunciament prodigiós, el mateix menyspreu de tota emoció desordenada o tèrbola, la rara potència d'aquest treballador intel·lectual dotat d'una manera tan generosa. I, a la vegada, la vacil·lació d'una ànima forta entre els seus dubtes rics i profunds i la neta claredat de la seva intel·ligència.

Lluís MONTANYA

Carnet de les Lletres

■ *Es troba a Barcelona, José Bergamín, escriptor catòlic antifeixista, que fou director de la revista "Cruz y Raya" i que s'ha distingit per les seves campanyes a favor de la República espanyola i del poble aixecat en armes contra la facció. El dilluns d'aquesta setmana, donà una important conferència al "Casal de la Cultura" sobre "La veritable història de la mà allargada", i una altra el dimarts al Seminari de Pedagogia de la Universitat, sobre "La música callada".*

■ *El poeta malagueny, Manuel Altolaguirre, ha donat a l'Ateneu, dintre el cicle "Oasi", una lectura dels seus poemes inèdits.*

■ *El Comissariat d'Educació Física i Esports de la Generalitat, ha convocat un concurs literari, en el qual destina un premi de mil pessetes a l'autor de la millor novella catalana d'ambient esportiu relacionada amb la guerra contra el feixisme, i un de tres centes pessetes al millor conte de caràcter social que valori el paper de l'educació física en la formació de la nova Espanya, que sorgirà de la guerra contra el feixisme. El Jurat estarà constituït per un representant de l'Agrupació d'Escriptors Catalans, un del Sindicat de periodistes esportius i un del Comissariat. El termini d'admissió acaba el dia* 30 *d'abril i els premis seran atorgats el dia* 1 *de maig.*

■ *Les revistes literàries franceses han commemorat l'aniversari de la mort d'Henri Duvernois, el qual finà el dia* 30 *de gener del* 1937, *després d'una llarga i dolorosa malaltia, als* 61 *anys. Novel·lista dotat i fecund, el seu art quedà perfectament definit amb les seves pròpies paraules quan digué: "Distreure la gent honrada, és una tasca honorable. Esdevé que aquells que l'han acomplerta tan bé com han sabut i tan modestament com han pogut, de tant en tant han reeixit amb escreix a enriquir el món amb algunes veritats útils".*

(c) Ministerio de Cultura 2006

WERTHER, ENCARA

Un nou assaig sobre "Werther", de Goethe, publicat a la "Revista de Catalunya" i degut a Maurici Serrahima, ha posat de nou un tema vell d'actualitat. Poques obres han aconseguit mai l'equilibri de la popularitat i de l'exigència crítica com "Werther", i gairebé podríem assenyalar aquella inspiració com a model de coordinació entre dues esferes, sovint antagòniques i també sovint incompatibles: l'estètica, art literari, i el popularisme, no vulgarisme, distingit bé, que constitueix la primera ambició de l'editor.

Maurici Serrahima ha fet un anàlisi psicològic de Goethe en el moment d'escriure "Werther", i ha precisat nous caires i nous matisos d'aquell complex tan bellament dotat. Sobre un camp llaurat més de cent anys ha sabut trobar encara terra verge; la seva penetració crítica, aparellada a la rara virtut d'un anàlisi profund, minuciós, l'han dotat per a vivisecar fibres ignorades de l'artista que, en escriure "Werther", ignorava el gloriós destí del seu talent i la perennitat d'aquella inspiració que ell havia de creure intranscendent, de tant que era introspectiva. La lectura de l'assaig de Maurici Serrahima fa pensar en la fecunda vena de les obres romàntiques, en les quals s'hi troba sempre el bategar del cor. Goethe va guarir-se: la febre de l'escriptor allunyà la força passional que amenaçava endur-se'l; però l'art de la seva inspiració engoli tants desventurats, que la moral s'hi enfronta una vegada més. I la lluita encara dura, malgrat el divorci entre l'art literari i la moral cristiana, tan accentuat avui, que ningú no s'imagina una donzella, àvida de lectures passionals, recercant minuciosament, amb l'esperança de no ésser defraudada, el títol d'una obra preferida a la llista dels llibres prohibits.

"Werther", de Goethe, ha pres altre cop actualitat a Catalunya; Maurici Serrahima ha cridat de nou l'atenció

IL·LUSTRACIÓ DE MOREAU QUE FIGURA EN L'EDICIÓ FRANCESA DEL 1804

dels qui volen descobrir l'ànima d'un autor a través d'unes pàgines xopes de sinceritat; i no han d'ésser pocs els que han assaborit de nou la força passional de la novella per la íntima satisfacció d'un nou descobriment, destriat per Serrahima després de cent seixanta-vuit anys. Es bo, encara que aquest assaig hagi sortit a la "Revista de Catalunya" i destinat al públic català. La nostra literatura oblidà l'obra de Goethe; les tendències renaixentistes s'havien abeurat a les fonts romàntiques arqueològiques, i el caire sentimental no hi féu solc. No ha estat fins als nostres dies que "Werther" s'ha vertit en llengua catalana, i fins el 1938 no hem llegit, en català, un bon assaig de la novella i de l'estat psicològic del seu autor.

I tot això que ens sembla d'ara, d'avui, compta amb més de cent anys de vida; cent anys d'edicions, de crítiques, de comentaris, de repulses i d'elogis.

El llibre surt a Leipzig, el 1774, amb el títol de "Les desventures del jove Werther"; dos anys després, és editat a Suïssa, amb una allegoria molt de gust d'època i tanmateix significativa: a la portada, juntament amb el títol, hi ha dos coloms, un d'ells mort. Aquesta edició constitueix l'inici del prodigiós renom que agafaran arreu d'Europa autor i obra. A l'edició francesa "Les souffrances de Jeune Werther" (1776), segueixen la italiana, la castellana i l'anglesa. La novella ja no és ignorada per ningú; tothom sap el dolor que va inspirar i la passió que respira. La seva popularitat és tan forta i el nom del protagonista tan viu, que els traductors muden el títol original pel nom del dissortat, i, amb el de "Werther", simplement, es fa la primera edició en castellà (París, 1803) i també la italiana.

A mesura que el llibre és conegut, creixen i s'ageganten els comentaris.

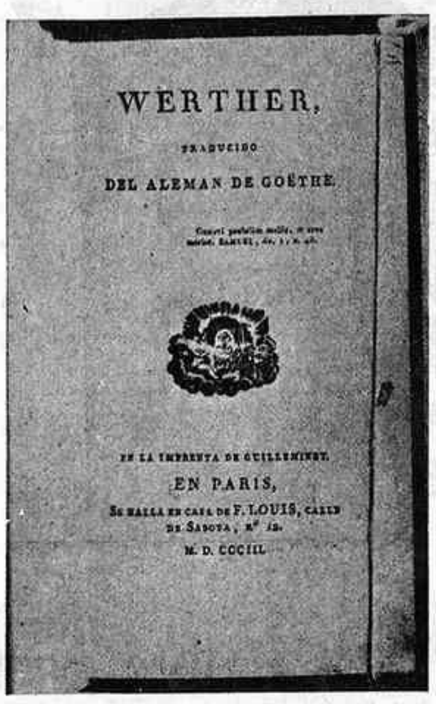

WERTHER,
TRADUCIDO
DEL ALEMAN DE GOËTHE.
EN LA IMPRENTA DE GUILLEMINET.
EN PARIS,
SE HALLA EN CASA DE F. LOUIS, CALLE DE SABOYA, Nº 12.
M. D. CCCIII.

PRIMERA EDICIÓ EN CASTELLÀ. COM ES POT VEURE, EL NOM DE LA NOVEL·LA RESTA REDUÏT AL DEL PROTAGONISTA

El cas de Werther és discutit apassionadament, com si cada país, cada poble, cada ciutat, conegués el protagonista; com si Lota fos l'amiga de tot el món i hagués corprès, amb la seva ingènua gràcia, tots els joves de

FACSIMIL DE LA PRIMERA EDICIÓ DE «WERTHER»

la terra. A la febre dels comentaris s'ajunta encara l'apreciació del traductor, que no sap estar-se del comentari. Per què tradueix un llibre que accentua la neurosi amorosa d'una època malalta de sentimentalisme? I el traductor ha de justificar-se: no fos cas que la consciència li retregués la seva participació en el suïcidi de tants joves que seguiran el camí de l'heroi de la novella. Aleshores el comentari és aquest: "Werther és un desventurat, però condemno la seva tràgica decisió". I, novament, hom té la impressió que aquella figura pastada i vivificada per la gràcia de Goethe, és un jove que cada dia comparteix una estona de conversa amb el traductor, amb el lector, amb la persona més ignorada i amb la de més influència del món. I això que es pot afirmar que a darreries del segle XVIIIè i a començaments del XIXè ningú no sospitava encara la glòria que la posteritat reservava a l'autor d'aquelles desventures! No era, doncs, un cas de suggestió, nascut del prestigi d'un nom: era un geni, que tocava la nafra d'una època; una plaga que no s'ha clos encara, malgrat l'avenç del materialisme i del descrèdit de les exaltacions sentimentals. Sense interrupció, "Les desventures del Jove Werther" es prodiguen en noves edicions. Des del segle XVIIIè aquesta novella de joventut compta amb un gran públic, que no canvia, perquè la sensibilitat amorosa és immutable. A través de les nombroses edicions de "Werther", fetes a diversos països i en llengües diverses, hom pot apreciar l'evolució de la tipografia, i recórrer un segle i mig de sentimentalisme amb la interpretació plàstica de les escenes més impressionants, en les edicions de luxe, i constatar, encara, l'eterna vivesa del tema, la perennitat de l'ànima de "Werther", i comprendre Lota. Ambdós poden ésser també dos bons coneguts nostres.

J. M. MIQUEL I VERGES

EL TEATRE DEL MOMENT

Es parla molt de renovar el nostre teatre. Amb el pas que anem sembla, però, que trigarem d'aconseguir-ho, puix que no solament cal deixar de banda la major part de l'antic repertori, sinó que s'ha de comptar amb obres noves que puguin realitzar aquell comès. No seria una autèntica revolució la nostra, si no ho trasbalséssim tot de dalt a baix, si els valors espirituals no es revisessin, per qui tingui autoritat per a fer-ho, de la mateixa manera que s'ha fet amb les coses d'ordre material. Alguns valors, pocs, creiem que es salvarien d'aquesta revisió.

L'actual campanya que ve fent-se al Teatre Català de la Comèdia, aparenta desdir d'aquelles ànsies de superació. Les obres que s'hi vénen representant són les mateixes que ja es representaven —i algunes foren fervorosament aplaudides— quan la burgesia, a la qual interessava que res de nou no esdevingués en el teatre, perquè aquell públic creia que la millor obra teatral era aquella que més bé li feia passar l'estona o perquè el seu mal no volia soroll.

De la manera que a Catalunya es desenvolupen les coses d'ordre espiritual, sembla que ací no hagi passat res, ni passi res, i que a causa d'aquesta aparença, els nostres valors, en esperit, hagin d'ésser els mateixos els quals glorificava el vell règim; que no pugui haver-hi un teatre, autòcton i autèntic, que representi l'hora de renovació continuada que vivim. De la mateixa faisó que enyorem el poeta i el novel·lista de la guerra i la revolució, enyorem el dramaturg. Ara, la repetició dels grans autors que simbolitzen l'esperit d'altres temps, ens cansa, per a no dir que ens enutja. L'obra guimeriana fou celebrada, ul-

ANGEL GUIMERÀ. 1847-1924

tra per la seva bellesa, perquè representava el ressorgiment de l'esperit racial. Cada vegada que hom anava al teatre —i admirem la il·lusió d'aquells bons catalans— hi anava —i ho dèiem amb una frase de regust d'època—, amb la mateixa devoció que si anés a oficiar davant l'altar de la pàtria. Quan hom acudia a veure una obra de l'Iglésies, ja ho feia en un doble sentit; hi acudia, alhora, el català i l'obrer. Cada representació teatral, en un i altre aspecte, es convertia en un míting. Quan es prohibien els mitings, aquests es desplaçaven al teatre. Els neguits polítics, socials i patriòtics d'aquella època, el teatre als representava. Aquell crit de *Visca el treball!*, de "Les Garces", de l'Iglésies, va fer posar dempeus a tots els espectadors, amb més abrandament que no ho haurien aconseguit una dotzena d'oradors. Aquell teatre marcava una hora més exacta que el nostre teatre d'avui. Potser se'ns objectarà que aquella hora tenia els seus autors i que la nostra encara no els té. Mal parats quedarien, si així se'ns objectés, els autors dramàtics actuals. Voldria dir que se'ls nega en absolut el valor d'adaptació, d'evolució, que vindria a ésser el mateix que tractar-los d'incapacitats.

El poble, d'ençà que el món és món, vol veure reproduïda la seva imatge, com si es tractés d'un mirall, a l'escena. Vol veure-hi els seus neguits, les seves lluites, la seva tragèdia. Així s'ha creat el teatre nacional en tots els països. La lírica trompeta de Puchkin, que despertà el poble rus, ensems va obrir-li les portes del seu teatre nacional, en el qual hi entrà aquell gloriós estol d'autors que prepararen la gran Rússia d'avui. Voltaire, des de les taules, a desgrat, com diu Maurois, d'ésser monàrquic i no ésser aquella la seva intenció, punxà els francesos per tal que s'aboquessin a llur gran revolució. Haumann, a Alemanya, creà el teatre socialista, el qual protegí les conspiracions dels primers emigrats russos, voltant-los d'un ambient propici a llurs activitats clandestines. Ibsen, no podent copsar els neguits de les reivindicacions socials, a causa de no produir-se en la seva pàtria amb tanta espectacularitat com en altres països, i per no poder veure, a través de la pròpia experiència ètnica, els que es produïen en els pobles que residí, furgà pregonament dintre els homes, i ultrapassà els límits del psicòleg per envair els del psiquiatra, per tal de crear aquella sèrie de casos clínics —el mateix Iglésies interpretava el personatge *Osvald* de "Els Espectres—, analitzant una malaltia, mal coneguda als seus temps, que donà lloc que el meu compatrici Jaume Peyri publiqués un opuscle estudiant l'obra de l'autor nòrdic, en el qual opuscle deia que de casos com els que Ibsen inventà no n'havia vistos mai en cap sanatori. Però la societat patia aquella malaltia. Els mig folls eren agudament estudiats i analitzats en alguns drames que Ibsen va escriure, sense preocupar-se poc ni molt que el psicòleg sigui una cosa i el psiquiatra una altra; ni que una obra teatral, igual que una novella, hagin de tenir bellesa artística i no pas un valor científic, com així ara passa amb les novelles modernes, en les quals sembla que Freud hagi parlat a cau d'orella de llurs autors mentre les escrivien. En el cas d'Ibsen volem assenyalar, també, que s'ha d'escriure cosa viva, cosa vista i viscuda, per fer teatre.

Tal vegada se'ns dirà que amb aquest curt espai de temps encara no s'han pogut manifestar les noves valors. Però, ¿per què no es pensa en aquells autors que tenim i als quals els públics menestral i burgès mai no es decidien a aplaudir obertament? Hi ha algú que sigui tan savi que pugui demostrar, i alhora provar, que si aquells públics no aplaudien les obres d'aquells autors, era perquè no tenien prou categoria? Creiem més probable que fos perquè no s'adeien a llur manera d'ésser.

MERIDIA, com ja deia en l'editorial del primer número, estimularà tot el que hom es proposi en el sentit que venim exposant, puix que volem que totes les manifestacions espirituals que s'esdevinguin a Catalunya s'adiguin a l'hora que vivim. No podem solament acontentar-nos que vagi a veure teatre català el mateix públic placivol que hi anava abans, sinó que hem de fer de manera que vagi a veure teatre català el gran públic que no hi anava perquè els sensiblers conflictes de quatre mitjos senyors, que s'esbatussaven a les taules en un lèxic de botiguers instruïts, l'avorrien i li feien perdre el temps.

Si el Teatre Català de la Comèdia no inicia una virada, sembla que serà

IGNASI IGLESIES. 1871-1928

aquell mateix teatre el que patirem l'actual temporada. En aquests dies que vivim tantes coses —tal vegada les de més magnitud que hagin viscut les generacions de tots els temps—, seria pueril imaginar que ens farien enrogir les galtes el mot cru i valent que hom pugui emprar a les taules, i les ideologies atrevides per al triomf de les quals empunyem les armes.

En el que deixem exposat, que ningú s'imagini que volem que es faci aquell teatre xaró, de *galliner*, que aquests dies s'ha vingut fent en alguns teatres, i el qual, en escoltar-lo, ens ha obligat a deixar-lo a les primeres escenes. Ja hem insistit prou perquè es pugui comprendre que ens referim a coses purament espirituals. Amb això volem dir que ens referim a un teatre de categoria. L'exigim, aquest teatre. Ara no pot tenir categoria si no es compta amb el moment. I si l'exigim, és perquè no ignorem que tenim autors —precisament alguns d'aquells que el públic burgès bandejava o que no aconseguiren triomfar definitivament— que poden crear-lo.

A. FUSTER VALLDEPERES

IMMORTALITAT

Anna Murià

L'amic Guifré té uns ulls incomprensibles; a estones, de místic; a estones, de boig.

Jugàvem.

—A veure qui és el més fort!

Amb les contorsions de la baralla, van caure de la seva butxaca uns fulls de paper.

Jo m'hi abraono. Els engrapo.

—Ara sabré els teus secrets!

I arrenco a córrer.

Ell m'empaitava, però jo li vaig tancar una porta als nassos i vaig donar volta a la clau. I a través de la porta, li vaig enviar una riallada.

Llegeixo:

"Cos bell, cos viu. Llum i palpitar. Força i pensament. Divinitat. Miracle. Cos immortal!

"Cos humà, moviment, harmonia. Cos humà, sang i crit, obra i sentiment.

"Cos de la flor, immortal! Cos de la bèstia, immortal!

"Univers, carn de tots!

* * *

"La bella carn de la meva àvia, que era rosada, i era blanca, i era fina i perfumada... (Ella tenia els cabells d'or... I la veu com de font clara... I enamorava els cavallers... Ha ressuscitat!

"Ha ressuscitat en herba tendra i verda, en margaridoies, en cantar d'ocells.

"Qui ho diu, que va morir?

"Es va transformar!

"I ara és l'olor del prat i la fecunditat de la terra.

* * *

"La mort, dieu?... No n'hi ha, de mort!

"El sepulcre amb els seus cucs, és l'esforç suprem de la vida per a ésser més vida encara.

"La mort és la metamorfosi. Es el laboratori de la immortalitat; la vida hi treballa per a perpetuar-se.

* * *

"Una veu nasal dins una cucurulla negra, ens resa, tot fent creus amb la mà: —Ets cendra, ets pols, ets fang, ets menjar dels cucs; véns de la pols i a la pols has de tornar. Miserable cos, que t'has de podrir!

"I el nostre cos, triomfal, contesta: —Sóc univers! Vinc de la terra viva i a la terra viva tornaré. Cos gloriós, que et descompondràs, et multiplicaràs, et faràs greix de la terra, sang de la llavor, larva de papallona, aire del cel, fruita madura, carn dels néts dels altres, aigua, llum i potser estel...!

* * *

"Em van explicar que jo tenia una animeta per a mi sol, tota d'una peça, separada de les altres, diferent; ben meva, com un gosset.

"Aquella animeta era la vida.

"Es veu que a l'univers hi havia molts milions de vides.

"I les bestioles tenien una vida que no era cap animeta.

"Quina meravella!

* * *

"Un dia, a la veu de la cucurulla negra i als que m'explicaven misteris, els vaig dir: — Calleu!

"I vaig posar-me a escoltar l'aire, la terra, la carn.

"Aquestes veus no parlaven d'animetes; ni de fàstic de cucs. Eren lluminoses i eren respir d'una Anima immensa. Van parlar-me d'una Vida i no van parlar de mort.

"Em digueren que la Vida no s'acaba mai, i és única.

"Que jo no tinc res meu, ni animeta, ni res. Perquè sóc una part i no un individu.

"Que jo pertanyo al tot, i que tot és jo.

"Que sóc un grapat de substàncies, un grumoll d'univers. Que un dia les substàncies s'escamparan, el grumoll es desfarà. I se'n formaran d'altres, on hi haurà miquetes de jo.

"Que no hi ha destí més gran que el meu, jo que sóc l'Univers i sóc el que no mor mai, i els meus braços seran ales, i les meves entranyes assaonaran la terra, i el meu alè serà atmosfera. I quan no hi hagi ales, ni terra, ni atmosfera, jo seré Infinit.

"Que aquesta calç i aquests fosfats del meu cos vénen tant del cos de Noè com del cos del Llop de Francesc d'Assís; que aquest Esperit del meu parlar i del meu pensament, és el mateix que les flors dels boscos antidiluvians, el que dictava els versos a Homer i el que feia cantar el rossinyol del jardí dels meus avis...

* * *

"Cos gloriós, cos bell, cos viu. Divinitat. Miracle. Infinit. Cos immortal!"

L'amic Guifré picava a la porta. Vaig sortir i li vaig donar els papers, bo i fent amb el dit al front el senyal de dir: "estàs tocat del bolet!" Però em semblava que havia de tenir el mirar estrany. Vaig apropar-me al mirall.

Quina pell tan meravellosa! Quina llum, el meu rostre! Quina bellesa, les pomes del meu pit que palpitaven! Els meus braços nus, alçats per a recollir-me els cabells, eren transparents d'infinit.

Anava a cridar: "Voldria morir-me, ara!"

Però vaig callar, perquè ell m'hauria dit:

—Ets més boja que jo.

Anna MURIÀ

(c) Ministerio de Cultura 2006

Han mort dos precursors

Tota la premsa estrangera ha dedicat articles a dos homes, morts, tots dos, a algunes hores de distància, i en una situació més que modesta, mentre que ningú, o quasi ningú, no es preocupava d'ells, encara que haguessin marcat tots dos llur pas per aquest món amb invencions que trasbalsaren els costums contemporanis, pel perfeccionament de la recreació visual.

L'un, Georges Meliés, ha donat al llenç les seves manifestacions més fortes de substància cinematogràfica, als primers temps de l'art mut. No s'han retrobat totes les seves obres, que són a milers. Les que han pogut tornar-se a projectar, indiquen que ho havia comprès tot: el moviment just, l'harmonia, el mateix valor. Prestidigitador abans, ho restava, donant al cinema els recursos del seu ofici. El seu nom no morirà. No fou mai ric. El descobrien, fa pocs anys, venent dolços a l'estació Montparnasse de París. S'ocuparen, a la fi, d'ell. Entrà a la casa de retir del cinema. Ha mort a l'hospital.

GEORGES MELIÉS, LÉONTINA INDELLI I EMILE COHL

L'altre, Emile Cohl, fou l'inventor dels dibuixos animats. Vivament interessat per les "féeries" filmades de Meliés, imaginava de reemplaçar les marionetes per caricatures retallades. Els seus primers assaigs no responguéren a les seves esperances. Però un dia, que assistia a una representació cinematogràfica, constatà que havien utilitzat en un film la idea suggerida per una historieta ilustrada que ell publicava en un setmanari —era caricaturista—, i corregué a casa de l'editor del film i l'acusà de plagi. L'editor, que era un home poderós, li oferí un sòlid contracte. I Cohl realitzà aleshores nombrosos films en siluetes animades.

Com Meliés, Cohl ha mort en un llit d'hospital. Tenia 81 anys. Meliés, 77.

CARA I CREU DE HOLLYWOOD

Aquella nit, en aquell palau sumptuós, tothom bevia. I es bevia a tot arreu: en el dormitori, en el saló, en els billars, en el menjador... Els invitats assetjaven el bar, situat en un recó de l'*hall*. Al bell mig d'aquest *hall*, hi havia una gàbia de vidre absolutament tancada. En aquella gàbia hi havia un home. Estava assegut en un silló i somreia. Somreia inlassablement. Fixava sobre aquells que el voltaven una mirada que no veia res. Perquè era mort. I la festa era un enterrament... Somreia inlassablement. Amb un somriure clavat en els seus llavis pintats. Perquè l'havien maquillat...

Alguns dies més tard, en la mateixa localitat, tenia lloc un altre enterrament. Més ben dit, uns funerals. Aquests se celebraven en un *studio* cinematogràfic. Perquè el traspassat era un gran productor. De les parets, penjaven quilòmetres de crespó sembrat de llàgrimes de plata. Una vintena de projectors llançaven llurs focus damunt una creu de roses blanques... Molt abans de l'hora de l'ofici, la multitud havia envaït l'*estudio*. "Ací —anunciava un ràdio-repòrter des del micròfon— es troba la quantitat més grossa de glòria i de notorietat per metre quadrat..." Una de les vidues del mort havia penjat al seu coll un enorme escapulari de monjo mexicà. I no es cansava de llançar llambregades als diamants de les seves veïnes. Els administradors de la societat anaven al darrera... "Es una assemblea de diversos milions de dòlars...", prosseguia el ràdio-repòrter... De sobte, s'apagaren les torxes elèctriques. La cortina damunt la qual es destacava la creu de roses blanques, s'aixecà lentament. Un jazz tocà la marxa fúnebre de Chopin. El mort era allà... Dret, damunt una estrada de flors que formaven les inicials de la societat. Semblava que anés a parlar... I tot de *girls* vestides amb vels blancs i violetes, agitaven palmes daurades...

No inventem res. Ho hem llegit, no fa gaire, en un setmanari francès molt seriós, "Marianne", que durant els seus cinc anys d'existència no ha estat mai acusat d'empescar-se fantasies.

I bé: ¿on s'han celebrat aquests enterraments de circ i aquests funerals de music-hall, aquestes cerimònies revoltants i irrespectuoses? A Hollywood, naturalment. No es podien celebrar enlloc més que a Hollywood. A la Babilònia californiana, on les riqueses i els refinaments de la indústria i de la civilització engendren fatalment la corrupció dels costums. A Hollywood... A la ciutat de les històries escandaloses i de les orgies secretes, dels estupefaents i de les fantasies lúbriques. A la ciutat del vici i de la disbauxa, de la mort misteriosa de Thelma Todd i de la mort inesperada de Jean Harlow, que es va morir d'amargor... A la ciutat, en fi, de la follia de Buster Keaton i de la vida crapulosa de Fatty, paquet de greix luxuriós.

LOUISE RAINER, UNA DE LES ARTISTES DE HOLLYWOOD QUE MES DECIDIDAMENT S'HA POSAT AL COSTAT DE LA NOSTRA CAUSA

Aquesta és la cara visible de Hollywood. De l'Hollywood frívol i amoral, que no és cap llegenda, sinó que desgraciadament existeix. Però Hollywood té també la creu. Un aspecte temps ha ignorat, gràcies als esforços desesperats de Will Hays, l'tsar del cinema, i dels diaris del feixista Hearst; però que a l'últim no ha pogut més, i ha començat a donar senyals arrogants de vida.

Quin és aquest Hollywood?

Es el del famós director King Vidor, que acaba de declarar: "Cal donar al cinema un sentit social. Voldria rodar només films antifeixistes. Val a dir que tot Califòrnia ho desitja..." Es igualment l'Hollywood de la vaga de maig. Una cosa que no s'havia vist mai. Que ni tan sols s'havia imaginat. Com que llurs sindicats no havien estat reconeguts, pintors, decoradors, dibuixants i perruquers dels *studios* es declararen en vaga, seguits immediatament pels restauradors i maquilladors. I el sindicat dels artistes, dirigit per Joan Crawford, Franchot Tone, James Cagney, Robert Montgomery i Chester Morris, no vacillà gens ni mica a atorgar el seu suport al moviment, tot i exclamant que hi ha menys diferència del que sembla entre un obrer de can Ford i un artista cinematogràfic.

Aquest Hollywood ferm i sa és també el que, a la crida feta per André Malraux per tal de socórrer els ferits de la nostra guerra, respongué amb una embranzida de generositat admirable: més d'un milió fou recollit... Aquest Hollywood és encara el de la recent campanya contra el Japó. Nombrosos artistes famosos feren, a través de tots els Estats Units, una tongada de conferències a favor del boicot al Japó. Luisa Rainer, Clark Gable i Paul Muni foren els més acarnissats propagandistes d'aquesta idea.

I és, finalment, l'Hollywood que ha fet fugir precipitadament Vittorio Mussolini, segon fill del *duce*. Aquest va declarar que se'n tornava a Itàlia perquè la seva dona esperava un infant. Ningú no s'ho va creure. El seu sojorn a Hollywood, en efecte, fou abreujat perquè certs medis del cinema no li perdonen d'haver participat a la guerra d'Etiopia. En un diari professional aparegué dos dies seguits la imatge d'una mare i un nen plorant, acompanyada de citacions extretes del llibre del jove Mussolini titulat "Les ales del cel". Es tractava d' un anunci, pagat per un comitè, en el qual figuren Franchot Tone, Florence Eldridge, Sidney Buchman i altres personalitats. Aquest comitè féu igualment distribuir una circular protestant contra la notícia que Hollywood havia fet una acollida calorosa a Vittorio Mussolini. "Hollywood —afirmava l'esmentada circular— no mereix una reputació semblant, i no podem exteriorizar millor la nostra reprovació que enviant un carregament de medicaments als governamentals espanyols."

En fi: ja era hora! Hollywood es va treient lentament del damunt la fama de frivolitat que una sèrie de protagonistes d'històries escandaloses li havien donat. Els seus millors representants han entrat de ple en la lluita a favor del progrés humà, organitzantse sindicalment, primer, i preocupantse després per tots els problemes morals i socials de la nostra època. Felicitem-nos-en.

Sebastià GASCH

JEAN RENOIR DIU...

per què «La gran il·lusió» ha estat prohibida a Alemanya i a Itàlia

Ja és oficial. "La gran illusió", l'obra mestra del cinema francès, després d'haver estat premiada a la Biennal de Venècia, ha estat prohibida a Itàlia i Alemanya.

Interrogat per un periodista, Jean Renoir, el seu autor, ha explicat aixi el seu "crim":

—Mussolini admet perfectament que el tractin de bandit i d'assassí. Els seus fanàtics tampoc no hi tenen res a dir. Però el Duce s'enfada de valent quan li diuen que el seu ventre bombat és menys fotogènic del que ell es pensa, que porta barrets ridiculs i que no sap vestir-se. Això, he tingut la imprudència, que no em sap greu, d'escriure-ho al diari "Ce Soir", tot i donant a Mussolini el consell d'anar a veure el sastre del duc de Windsor. Es això que no em perdonen. Es per això que han prohibit "La gran illusió". Es per això que m'han promès amablement de sotmetre'm, un dia d'aquests, al famós tractament de l'oli de ricí...

Jean Renoir riu francament, i en parlar d'Alemanya, on el film ha estat igualment interdit, afegeix:

—El resultat és el mateix. Però he de reconèixer que a Alemanya les coses han anat almenys correctament. "La gran illusió" és interdita al territori del Reich; però la decisió no ha estat presa sense discussió. Tinc entès que el general Goering era hostil a la prohibició. Antic aviador de guerra, confessava que l'atmosfera del film era exacta, particularment en el que es refereix a les escenes que es desenvolupen en una cuina d'esquadreta alemanya, escenes que han estat pouades en les "Memòries" de von Richthoffen. Goebbels, per contra, feia reserves sobre el persoantge de la dona, aquella alemanya que es dóna a una francès, i, sobretot, denunciava el meu film com una obra de propaganda israelita. La qual cosa no deixa de fer riure, si considerem que certs crítics francesos m'han acusat d'antisemitisme.

Finalment, és Goebbels qui ha guanyat...

Films de guerra i propaganda presentats per Laya Films

No hi pot haver una propaganda més punyent de tot el que significa la tragèdia espanyola, que la visió de la realitat mateixa. Ella pledeja, més que res, per la grandesa d'una causa. I cap document com el cinema no pot oferir una idea més exacta, més impressionant i més viva, d'aquesta realitat. La infantesa en què encara es troba el cinema entre nosaltres, ha fet que no n'hàgim espremut, ni remotament, totes les enormes possibilitats informatives, totes les enormes possibilitats de captació i de seducció.

L'esforç fet és, tanmateix, remarcable. En cada film s'observa un progrés. Entre els darrers, editats per "Laya Films", es destaca el de "Madrid". Tot el drama, tota la pertorbació, l'angoixa de la ciutat civil assetjada, es fa patent en unes quantes escenes d'aquest film. El moment de pànic davant del bombardeig, els seus estralls hi són narrats d'una manera sòbria i patètica. En les mateixes entonacions, en els clarobscurs, el film esdevé expressiu, pren aquesta amenaçadora atmósfera de malson, que agafen els camps i les ciutats, quan hi passen les resplendors fulgurants i, tanmateix, ombrívoles de la guerra.

Més trasbalsador, encara, ha estat el de la tragèdia del País Basc. Ultra unes bones estampes de Guernica, la ciutat santa, i avui màrtir, de Bascònia, veiem a Bilbao, repetides les escenes de pànic davant del bombardeig.

Però impressionen més, encara, que aquestes escenes que recullen el gest de terror de la multitud, aquelles de l'exili en massa dels infants bascos, acollits en navilis estrangers... No s'endevina cap trucatge en aquest moment del film. La cambra a penes s'atura davant d'escenes parcials. Evita, aixi, el risc de caure en el sentimentalisme fàcil, que entelaria la grandesa del document. En la seva simplicitat documental, objectiva, es fa, tanmateix, punyent. Hi veieu, en aquests infants que marxen sols, una de les més doloroses odissees d'un pais. Les escenes que vindran després, i que recullen l'alegria d'aquests infants acollits amorosament en campaments britànics, en cases holandeses, en institucions socialistes de Bèlgica, no esborren la impressió dolorosa. N'accentuen, pel que trasllueixen d'inconscient en aquesta alegria, el sentiment de recança davant l'irreparable.

Un altre film, excellent, sobretot com a film de propaganda, és el destinat a fer conèixer amb quina cura és feta la transfusió de sang pels organismes sanitaris de Catalunya, avui incorporats a l'exèrcit de la República.

Molt sobri, sense res d'excessiu, tot i la banalitat, artísticament considerat, del tema, arriba a fer-se interessant, per la justesa dels elements que l'integren.

Ara el que ens sembla excessiu és el text castellà que acompanya alguns d'aquests films. Hi ha massa retòrica. Quan la cambra parla amb una tal eloqüència, cal molta discreció perquè, en lloc d'accentuar el patètic, no llevi força als efectes.

Altres dos reportatges del Laya Films, dedicats no a la guerra, sinó al treball de la reraguarda, posen de relleu, un d'ells, la importància de la indústria surera a l'Empordà, i l'altra, el de la producció de terrissa a Breda. Són dos bons films documentals, presos amb agilitat i destresa. El segon, però, es fa particularment captivador: veiem com en el torn primitiu els operaris imprimeixen amb singular habilitat d'artistes, en l'argila tova i malleable, les formes gracioses de les nostres gerres i tupins, dels càntirs i les olles. El director del film ha copsat tot l'encis d'aquestes creacions primitives, i ha sabut imprimir a la cinta un tal ritme, que ens fa pensar, davant les transformacions meravelloses de l'argila, en el que hi ha de màgic en els millors films de dibuixos animats. Resulta, aixi, un excellent film, un film que, si ofereix la idea d'un pais encara una mica patriarcal, ens fa quedar molt bé per les innates aptituds artístiques, en la nostra gent, que revela.

Aquestes realitzacions, que són, ja més que una promesa, una bella realitat, demostren, tant per la seva execució com per l'esperit que les anima, que Laya Films pot esdevenir el nucli creador de la nostra cinematografia nacional. La curiositat que actualment hi ha en tot el món per les coses i els fets de la nostra terra, pot fins i tot afavorir l'empresa en el seus aspecte industrial. Altrament, Laya Films compta amb la simpatia de les institucions oficials de Catalunya, i amb animadors tan dinàmics i competents com el seu director, Joan Castanyer.

V. M.

Carnet del Teatre

KNOCK, ENCARA. — Poques obres del teatre francès modern han conegut un èxit com "Knock o le triomphe de la Médecine", de Jules Romain. Louis Jouvet, que va estrenar-la, en 1923, la va fer més de mil vegades seguides. Ara el mateix Jouvet l'ha represa a la Comèdia dels Camps Elisis, tot donant temps a la preparació d'una nova obra de Marcel Achard, "Corsaire", que hi estrenarà aviat. Recordem que "Knock" va ésser traduïda al català i estrenada al Romea en una d'aquestes escasses velleitats renovadores de la nostra escena i que passà desapercebuda.

RETORN A ARISTOFANS. — A l'Atelier, de París, representen ara el Plutus, *d'Aristòfans, en una adaptació de Simone Jollivet. Per cert que el director que ha posat l'obra, Charles Dullin, ha fet, sobre l'actualitat d'Aristòfans, unes belles reflexions. Per ell el protagonista de les obres d'Aristòfans, és sempre el mateix personatge que s'emparenta, d'una manera sorprenent, amb el francès mitjà: "una mica volterià, una mica liberal, possiblement impulsiu i faceciós, molt estalviador, molt assenyat, quan no se sent empès per un* dada*". I afegeix, fixant-se amb el protagonista de Plutus: "és en la seva lluita amb els esdeveniments, potser el més pròxim a nosaltres. Es l'home que es carrega amb una de les més feixugues responsabilitats socials, amb la de la repartició de la riquesa; que de simple ciutadà és portat a representar un paper considerable en la ciutat, i que ens recorda, a la vegada, Roosevelt per la seva experiència; Rousseau, pels seus principis, i Sganarelle, per la seva ingenuïtat enganyadora.*

LA LLUM NEGRA. — D'una nova revista del Folies-Bergère, ha dit un cronista de París, que traeix, en els autors i decoradors, una major preocupació per la fastuositat que pel gust, i una manca d'imaginació, que constitueix, potser, la garantia d'un èxit comercial durable. Aquesta remarca és gairebé una definició. Pot ésser aplicada, en general, a totes les revistes de París, i constitueix la característica de totes les revistes, amb pretensions, que fem a Barcelona.

Tanmateix, no tots els cronistes han apreciat de la mateixa manera, la revista del Folies Bergère, "Coiette", la sensibilitat de la qual, per les impressions visuals del color, és difícil de negar que expressa aixi l'admiració, davant d'uns efectes escenogràfics de llum que enceten, segons ella, possibilitats illimitades.

"Plomes, bolndes, joiells, perspectives que enganyen l'ull, a aquests sortilegis provats hi és aviat afegit una màgia nova. Una màgia nova que ja té un nom: "la llum negre". Nom que servarà, sens dubte, ja que és novellesc i inexacte. No explica cap dels prodigis de l'ultravioleta, ni dels fenòmens de la fosforescència. La Sala Pleyel ha assistit a una extraordinària demostració, a la qual els ballets de Loïe Fuller *prestaven llur concurs.*

"La naixença d'un art, l'alba d'un dia, el balbuceig d'una descoberta, són difícils de pintar. ¿Com explicar que fa poc existeixen, vivificats per la llum negra, un color verd que esborra tots els altres verds, un blau més encès que els blaus corrents, uns roses i uns violetes liquids? ¿Com dir que, impregnats de claror, uns bocins d'estofa en ignició sobrevolen per l'escena com ànimes alliberades? D'una negror d'abisme puja un ram de flors tan sorprenents, que no ens recorden cap impressió visual familiar, i per a les quals caldrà inventar paraules. Són color de cataclisme, color de fi de món...

"Una tal vetllada no fa pensar solament en un conte de fades, en un somni febrós. Gràvida de futures meravelles, sense saber, encara, a quina fi destinar-les, la "llum negra" ens fa pensar en el joc temerari d'algun aprenent d'encisador..."

"FUENTEOVEJUNA", A PARIS. — La representació de "Fuenteovejuna", a Paris, pels comediants del "Théatre du Peuple", traduïda per Jean Cassou i Jean Camp amb el títol de "Fontaux-Cabres", ha desvetllat força interès. Jean Cassou, davant de l'estrena, ha publicat a la premsa unes belles paraules, de les quals són els següents paràgrafs:

"Sentim curiositat de veure quines seran les reaccions del públic popular parisenc, davant d'aquesta obra de Lope de Vega, que ha tingut un èxit tan gran a la U. R. S. S. i que els espanyols consideren com una de llurs obres mestres nacionals. Els recents esdeveniments li han afegit, encara, un significat nou. Més que mai, els espanyols retroben representats en aquest drama llur orgullosa voluntat d'independència, llur odi a la tirania, llur amor a la llibertat, llur sentit de la dignitat humana. Expressen totes aquestes virtuts racials, exercides d'una manera tan tràgica com emocionant, en les mateixes trinxeres de Fuenteovejuna".

No és la primera vegada que Fuenteovejuna ha estat traduïda al francès. El 1822 ho va ésser per La Beaumelle. El 1862, per Damas-Himard. Jean Cassou i Jean Camp l'han traduïda en prosa, i hom espera que llur talent haurà reeixit en la difícil empresa.

(c) Ministerio de Cultura 2006

MITJA PAGINA D'HUMOR

COPS DE BEC

MORALITAT «NACIONALISTA»

—Veus: dintre de vint anys aqui serà impossible el tràfic de blanques

—I aquests republicans, entossudits a construir objectius ..

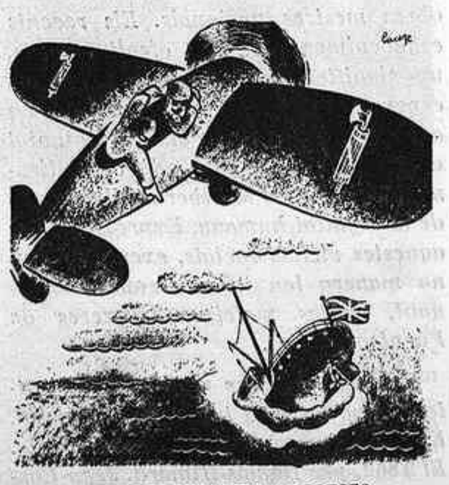

LES REPRESALIES ANGLESES

—Per què l'has enfonsat?

—Es que m'havia semblat observar que pensava tenir la intenció de prendre represàlies.

DAVANT UN QUIOSC

Dos interlocutors, músics, sostenen el següent diàleg:

—Té, mira; una traducció de Dante Allighieri!

—No sé de què l'hi havia de venir això de *ligeru*, puix que jo el trobo més pesat que la farina de moresc.

—Devia ésser un *dante con moto*.

—Ca! *maestosso, ma non tropo*, i gràcies.

ELS NOU-POBRES

Un conegut nostre parlava l'altre dia amb un antic capità d'indústria, el nom del qual es féu famós en el ram del cautxú. L'home explicava com del 19 de juliol ençà, ha anat evolucionant des de l'extrema dreta fins a un centre-esquerra que Déu n'hi do.

—Em faig càrrec —deia l'home—, de les coses. Es necessari que els capitalistes professin i practiquin la doctrina democràtica i liberal. Els capitalistes han d'ésser demòcrates!

El seu interlocutor l'interrompé:

—Desenganyeu-vos, amic meu! Els capitalistes han d'ésser abans de tot, pobres!

LES MASSES

En una penya de cafè, es discutia la força d'un ex-partit, el nom del qual no val la pena d'esmentar.

Un dels contraopinants pretenia que en el partit en qüestió hi havia més dones que homes.

La discussió s'hauria allargat indefinidament, si no hi hagués intervingut un arribat de nou.

—Bé, matem-ho. Tu dius que hi havia més *militantes* que militants, i tu, a l'inrevés. Per aclarir-ho, doncs, dóna una xifra.

—Home, ¿què vols que et digui?

—Digues una xifra. ¿Quantes *militantes* tenia?

—Doncs...

—Si ja ho has dit tu, home! — féu un altre—. Mil-i-tantes!

Tothom respirà.

Aquest número ha passat per la censura

PALACIO VALDES

Ara ha mort a Madrid l'ilustre autor d'aquella novella que molta gent anomenava "La Hermana San Suplicio", Armando Palacio Valdés.

Era home senzill i poc aclimatat als elogis.

Li agradava passar inadvertit, fugia de tertúlies i cafès, i feia una vida senzilla i tranquilla.

Anava a desdejunar cada matí a una lleteria de la cantonada de casa seva, on era feliç perquè el seu prestigi literari era totalment ignorat.

Però la felicitat és efímera. Un bon dia, se li acosta el vaquer tot maliciós, i clavant-li un copet a la panxa, li digué:

—Bé, vaja; no s'ho porti tan d'amagat. Ja sé que vostè escriu als diaris i fa novelles d'amor i romanços.

—Home, veurà! — gosà a dir l'escriptor, com si l'haguessin agafat robant farina.

—Bé, home, bé; no cal que s'ho prengui d'aquesta manera. Jo prou sé que cadascú es guanya la vida com pot.

REPORTERS DE GUERRA

Algú comentava la migrada quantitat de repòrters de guerra que aquesta guerra ha revelat en el seu transcurs.

Com a rarissimes excepcions, foren esmentats els periodistes Clemente Cimorra i Izcarai.

—Sí, aquests dos són bons i a més van als fronts de debò — hagué de reconèixer el que es planyia, i afegí:

—Per cert que sempre anaven plegats i a Madrid la gent els deia "Cimorra i Gomorra".

POLIGLOTISME

Un jove repòrter barceloni—d'aquells tan dinàmics, que per dir dinàmic fan petar els dits com si els hagués picat una avespa— fou encarregat, al diari on treballa, de fer la informació de l'estada dels penúltims diputats laboristes que ens han visitat.

El nostre dinàmic i jove repòrter es presenta de bon matí, el dia que arribaven els anglesos, a l'hotel on havien de sojornar.

El responsable, tot donant-li rasca, mentre els viatgers arribaven, li demana inopinadament:

—I vostè, jove, parla anglès?

—No; només l'escolto.

LA DIDA DE SEGARRA

Abans de marxar a Honolulú, el malaguanyat poeta de Catalunya, Josep Maria de Segarra i Castell Arnau, discutia un bon dia amb altres artistes sobre el procellós tema de la inspiració.

—Això s'ha de mamar de petit — deia un, tot convençut.

I un altre, discrepant, afirmava:

—Doncs, mira; aquí tens a Josep Maria, que fou criat per una dida analfabeta.

Segarra, tot presumptuós, aclarí:

—Ep! Jo, de petit, vaig tenir-ne dues, de dides.

—Dues?

—Sí, una de llet, i l'altra, de cafè!

TREMP

Es parlava l'altre dia, en una tertúlia periodística, d'un periodista mallorquí arrelat fa més de mig segle a Barcelona, home pintoresc i faceciós.

—Fa trenta anys — deia un contertuli—, el vaig trobar un matí a la Rambla. ¿Què feu?

—Anar fent.

—I de Mallorca, què?

—Demà passat hi vaig. Vaig a veure com donen garrot a un bordegàs, i de passada, saludaré la meva mare, que fa onze anys que no l'he vista!

—Té, ara ells avancen també per Andalusia.

—Doncs, no permetrem aquesta invasió d'Espanya pels espanyols!

—I ens havien dit que anàvem a un passeig militar!...

SUBMARINS «DESCONEGUTS»

(c) Ministerio de Cultura 2006